

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1

ประจำเดือน มกราคม - มิถุนายน 2568

วารสารบริหารรัฐกิจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ISSN : 3056-9710 (Online)

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราดวง สมณาคัดดี

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.อัมพร อารังลักษณ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วนิดา สัจพันธุ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี ฉิรินัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
4. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
5. รองศาสตราจารย์สมชาย ปรีชาศิลปกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่ปรึกษาประจำวารสาร

1. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัทธา มุ่งไธสง	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์ วงษ์บุรณาวาทย์	นักวิชาการอิสระ
4. รองศาสตราจารย์พรชัย เทพปัญญา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รองศาสตราจารย์ประกายศรี ศรีรุ่งเรือง	ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์หอประชุมราชกาลที่ 9

คณะกรรมการประจำวารสาร

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราดวง สมณาคัดดี	บรรณาธิการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว	ผู้ช่วยบรรณาธิการ
3. อาจารย์ชุดิมา ปัญญาหลง	กรรมการ
4. นายประกาศิต แซ่เฮ้อ	กรรมการ
5. นางสาวจารุวรรณ คำโม่	เลขานุการคณะกรรมการและผู้ประสานงาน
กองบรรณาธิการวารสาร
-

บทบรรณาธิการ

“วารสารบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย” เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานทางด้านการวิจัยและด้านงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ต่าง ๆ ในประเด็นทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมานุษยวิทยา ตลอดจนสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผลงานวิชาการได้รับการเผยแพร่ในวงกว้างและเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการ โดย “วารสารบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย” เป็นวารสารทางวิชาการที่มีกระบวนการพิจารณาถ่วงถ่วงโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบัน เพื่อมุ่งให้ผลงานที่ปรากฏเผยแพร่ออกสู่สาธารณะมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการที่น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับ มีกำหนดการเผยแพร่วารสารปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม ซึ่งมีการเผยแพร่ทั้งในรูปแบบเล่มวารสารและรูปแบบวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (Online journal)

กองบรรณาธิการและคณะกรรมการประจำวารสาร ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการประเมินบทความ ทำให้บทความวิจัยและบทความวิชาการที่ได้รับการเผยแพร่มีคุณภาพเป็นที่ประจักษ์ต่อนักวิชาการที่มีความสนใจใฝ่รู้ข้อมูลองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ บรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับปัจจุบันที่ได้รับการเผยแพร่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านวิชาการต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราดวง สมณศักดิ์

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
การพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการของ องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ณัฐพงศ์ รัตนสุวรรณ, ประยูร อิมิวัตร์ และภุริพัฒน์ แก้วศรี	1
แนวการปฏิบัติที่ดี การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ต้นแบบ Zero waste บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จิราพร แก้วคำแปง, นวลนภา จุลสุทธิ และประยูร อิมิวัตร์	25
ความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทย ในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จุฑามาส สายพิน และดวงพร อุไรวรรณ	39
การพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ ในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชชมงคลตรัง วิศนี รัตนอร่ามสวัสดิ์	55
บทความวิชาการ	
กรอบแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืน: ข้อเสนอในการพัฒนาของท้องถิ่น ณัฐพงษ์ คันธรส, อัมฤตา สารธิวงศ์, ฐาปนี ชุมพลวงศ์, กิ่งแก้ว ทิศติง และธนุพงษ์ ลมอ่อน	79

การพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
Development of integrated local development plan process
of Pong-Ngam Subdistrict Administrative Organization, Mae
Sai District, Chiang Rai Province

ณัฐพงศ์ รัตนสุวรรณ*

Natthaphong Rattanasuwan

ประยูร อิมิวัตร์**

Prayoon Imiwat

ภุริพัฒน์ แก้วศรี***

Phuripat Kaewsri

(Received: 19 November 2024; Revised: 14 January 2025; Accepted: 10 June 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (2) ศึกษาปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (3) เสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ

* หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานภาครัฐ, คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Graduate Student, Master of Public Administration, Program in Public Administration, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

Corresponding Author Email: 668970012@crru.ac.th

** รองศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Assoc. Prof., DPA, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

Email: prayoon6318@gmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Assoc. Prof., Ph.D., Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

Email: khunphuripat@gmail.com

ขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปริมาณ ประชากรที่ศึกษา คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวนทั้งหมด 265 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่มีประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเพื่อสรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นถูกต้อง และชัดเจน ในการจัดเวทีประชาคมมีการเชิญหน่วยงานราชการอื่นมาร่วมรับฟังและเสนอความคิดเห็นร่วมกับประชาชน ซึ่งการจัดประชุมคณะกรรมการเพื่อกำหนดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ตลอดจนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ครอบคลุมผู้เกี่ยวข้อง (2) ปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม คือ การขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน การขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการจดบันทึกและรวบรวมข้อมูล การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีลำดับขั้นตอนมากทำให้เกิดการล่าช้า ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ทันต่อสถานการณ์ (3) แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม ที่สำคัญ คือ ควรมีการระดมส่วนราชการและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในทุก ๆ ขั้นตอน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ ตลอดจนการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันอย่างรอบคลุม โดยภายหลังจากการดำเนินการนำแผนพัฒนาท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติ ควรมีการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นประจำอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทุกภาคส่วน ตลอดจนควรให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์แผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: แผนพัฒนาท้องถิ่น, การบูรณาการ, องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม

Abstract

This research aimed to (1) study the status of the integrated local development plan of Pong Ngam Subdistrict Administrative Organization, Mae Sai District, Chiang Rai Province; (2) study the problems in the integrated local development plan of Pong Ngam Subdistrict Administrative Organization, Mae Sai District, Chiang Rai Province; and (3) propose a guideline for the development of the integrated local development plan process of Pong Ngam Subdistrict Administrative Organization, Mae Sai District, Chiang Rai Province. This research was a quantitative research. The population studied was the village committee, totaling 265 people. The key informants were community leaders, local administrators, academic experts, related officers, and people with experience in local development plan preparation, totaling 15 people. The research instruments were questionnaires and focus group discussions. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and analysis of data from focus group discussions to summarize the results of the study.

The research results found that (1) The conditions of the integrated local development plan preparation of Pong Ngam Subdistrict Administrative Organization are: the appointment of a committee to prepare the local development plan is correct and clear. In organizing the community forum, other government agencies are invited to listen and provide opinions with the public. The committee meeting to determine the development project/activities is in accordance with the public's needs. In addition, a committee has been appointed to monitor and evaluate the implementation of the local development plan covering all relevant parties. (2) The problems of the integrated local development plan preparation of Pong Ngam Subdistrict Administrative Organization are: the lack of knowledge and understanding of the local

development plan preparation process of the responsible officials, the allocation of a budget that is insufficient to meet the public's needs, the lack of modern materials and equipment for recording and collecting data, and the preparation of the local development plan has many steps, causing delays and the inability to respond to the public's needs in a timely manner. (3) The important guidelines for developing the integrated local development plan preparation process of Pong Ngam Subdistrict Administrative Organization are: the mobilization of relevant government agencies and sectors to jointly implement the local development plan at every step by giving the public an opportunity to participate in thinking, doing, making decisions, and receiving benefits, as well as the determination of the vision, mission, strategies, and guidelines for local development that are consistent and comprehensively linked. After the implementation of the local development plan, There should be regular monitoring and evaluation of local development plans covering all sectors, and importance should be given to publicizing local development plans to the public and relevant agencies.

Keywords: Local development plan, integration, Pong Ngam Subdistrict Administrative Organization

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นต้นมานั้น ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและ กิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มาตรา 250) นอกจากนี้พระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 มาตรา 16 (1) ได้กำหนดให้เทศบาล เมือง พัทธาและองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2562 มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลยังขยาย บทบาท หน้าที่ออกไปรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นด้วยและในการดำเนินงาน ให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ รวมตลอดทั้งมีกลไกให้ ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 253)

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 กำหนดให้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นต้องได้รับการแต่งตั้งหน่วยงาน ภาครัฐและภาคประชาชน ทั้งนี้ ภาคประชาชนต้องได้รับการคัดเลือกมาจากตัวแทนประชาคมท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ซึ่งมีหน้าที่กำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนา วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น การกำหนดโครงการ/ กิจกรรม ตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องอาศัยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตาม และ ประเมินผล ร่วมรับประโยชน์เพราะประชาชนในชุมชนเท่านั้นจะสามารถรับรู้ปัญหาและ

หาแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนที่เหมาะสมที่สุด และจากการที่รัฐบาลได้ถ่ายโอนภารกิจในการบริหารจัดการท้องถิ่นแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจอิสระในการบริหารและเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เมื่อได้จัดทำแผนตามระเบียบขั้นตอน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องนำแผนไปปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชนเป็นหลัก ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ให้ใช้แผนพัฒนาเป็นพื้นฐานในการจัดทำร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปี/เพิ่มเติม และทิศทางการพัฒนาประเทศ นโยบายรัฐบาล ตลอดจนทั้งปัญหาและความต้องการของประชาชน ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยปฏิบัติงานตามแผนที่ได้วางไว้ โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อท้องถิ่นโดยรวม ด้วยความเสมอภาค ยุติธรรม และที่สำคัญต้องเป็นหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่จะสร้างสรรค์ท้องถิ่นให้เข้มแข็งด้วยพลังของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยความมุ่งมั่นและเต็มใจ

ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นการนำสภาพปัญหา ความต้องการ ที่เกิดจากความต้องการ/ปัญหาที่แท้จริงของชุมชนมาจัดลำดับความสำคัญ ความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข โดยการจัดเวทีประชาคมร่วมกัน และเรียบเรียงในรูปแบบแผนชุมชน รูปแบบแผนพัฒนาท้องถิ่น มีการบูรณาการร่วมกัน เพื่อนำไปบรรจุในข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เข้าสู่กระบวนการปฏิบัติเมื่อรับการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินงานต่อไป แต่เนื่องจากในปัจจุบันการบูรณาการข้อมูลการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในระดับพื้นที่ยังมีน้อยมาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคลากรผู้ปฏิบัติยังเชื่อมโยงแผนงาน/โครงการระหว่างหน่วยงานยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่ตระหนักถึงความสำคัญในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนมีค่อนข้างน้อย แผนงาน/โครงการที่กำหนด จึงยังไม่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของประชาชน และอาจด้วยหลายปัจจัยที่มีผลให้การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในระดับพื้นที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ว่ามีสภาพและปัญหาอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อเสนอแนวทางพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

3. ประโยชน์ของการวิจัย

3.1 ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

3.2 ผลการวิจัยทำให้ได้แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการไป เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบในกระบวนการ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอนาคตต่อไป

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษา มีขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

4.1.1 สภาพในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

4.1.1.1 ด้านการเตรียมการจัดทำแผน

4.1.1.2 ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์

4.1.1.3 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

4.1.1.4 ด้านการติดตามและประเมินผล

4.1.2 ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

4.1.2.1 ด้านบุคลากร

4.1.2.2 ด้านงบประมาณ

4.1.2.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์

4.1.2.4 ด้านวิธีการ

4.1.3 แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

4.2 ด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีพื้นที่ในการศึกษา คือ ชุมชนในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

4.3 ด้านประชากร

4.3.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้ง 12 หมู่บ้าน ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมหมู่บ้าน และมีประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 1 ปี มีจำนวนทั้งหมด 265 คน

4.3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่มีประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำนวน 15 คน

4.4 ด้านเวลา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ตั้งแต่ มิถุนายน 2567 - สิงหาคม 2567

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ครั้งนี้มีขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ ขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้ง 12 หมู่บ้าน ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมหมู่บ้าน และมีประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 1 ปี มีจำนวนทั้งหมด 265 คน (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2567)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างแบบสอบถาม และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผลการวิเคราะห์ข้อคำถามในการวิจัยครั้งนี้ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.87 ซึ่งถือว่า เป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์ความตรงเชิงเนื้อหา ได้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้ง 12 หมู่บ้าน ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.81 จึงนำแบบสอบถามไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บพร้อมกับผู้ช่วยนักวิจัยในภาคสนาม โดยก่อนการเก็บข้อมูลได้มีการซักซ้อมทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม

4) การจัดทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้การวิเคราะห์สถิติพรรณนาในรูปแบบของค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

(1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

(2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(3) การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับข้อคำถามปลายเปิด (Unstructured Questionnaire) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและอธิบายเชิงพรรณนา

(4) หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจะทำการแปลผลและนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย แล้วนำมาสรุปผลการวิจัยโดยการบรรยายต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้ง 12 หมู่บ้าน ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมหมู่บ้าน และมีประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 1 ปี มีจำนวนทั้งหมด 265 คน (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2567)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างแบบสอบถาม และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผลการวิเคราะห์ข้อคำถามในการวิจัยครั้งนี้ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.87 ซึ่งถือว่า เป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์ความตรงเชิงเนื้อหา ได้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้ง 12 หมู่บ้าน ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.81 จึงนำแบบสอบถามไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บพร้อมกับผู้ช่วยนักวิจัยในภาคสนาม โดยก่อนการเก็บข้อมูลได้มีการซักซ้อมทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม

4) การจัดทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้การวิเคราะห์สถิติพรรณนาในรูปแบบของค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

- (1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ
- (2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- (3) การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับข้อคำถามปลายเปิด (Unstructured Questionnaire) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและอธิบายเชิงพรรณนา
- (4) หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจะทำการแปลผลและนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย แล้วนำมาสรุปผลการวิจัยโดยการบรรยายต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

การเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ดำเนินการ ดังนี้

1) การกำหนดองค์ประกอบเนื้อหาและแนวคิดการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

2) การร่างแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้ มาเป็นแนวทางในการร่างแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ

3) ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดย กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่มีประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงภาคส่วนละ 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน โดยใช้การเลือกเฉพาะเจาะจงจากผู้ที่มีการประสบการณ์บริหารหรือปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มาอย่างน้อย 3 ปี การสนทนากลุ่ม โดยการนำผลการศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการมานำเสนอในการประชุมฯ และใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดประเด็นองค์ประกอบเนื้อหาและแนวคิดการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ เพื่อจะนำไปใช้ร่างแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

4) สรุปผลการสนทนากลุ่ม และตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมตามแนวทางของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 15 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิภาควิชาการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่มีประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสรุปผลการศึกษาในภาพรวมก่อนดำเนินการเขียนการศึกษาค้นคว้า

6. ผลการวิจัย

การพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ ขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

6.1 ผลการศึกษาสภาพในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในขั้นตอนต่าง ๆ สรุปได้ ดังนี้

6.1.1 ผลการศึกษาพบว่า สภาพในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ ขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีระดับความพึงประสงค์ ในระดับมากในทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการเตรียมการจัดทำแผนมีค่าเฉลี่ย สูงสุด ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผล เกี่ยวกับสภาพในการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัด เชียงราย ในภาพรวม

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ด้านการเตรียมการจัดทำแผน	3.83	0.76	มาก
2. ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์	3.75	0.75	มาก
3. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.77	0.73	มาก
4. ด้านการติดตามและประเมินผล	3.76	0.87	มาก
ผล	3.78	0.71	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการของ องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.78$, $\sigma = 0.71$) เมื่อพิจารณาทีละรายการพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเตรียมการจัดทำ แผน ($\mu = 3.83$, $\sigma = 0.76$) รองลงมาคือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\mu = 3.77$, $\sigma = 0.73$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ ($\mu = 3.75$, $\sigma = 0.75$)

6.2 ผลการศึกษาปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยสรุปได้ ดังนี้

6.2.1 ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีระดับความพึงประสงค์ในระดับปานกลางในทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล เกี่ยวกับปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในภาพรวม

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ด้านบุคลากร	3.12	0.91	ปานกลาง
2. ด้านงบประมาณ	3.38	1.00	ปานกลาง
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์	3.20	1.04	ปานกลาง
4. ด้านวิธีการ	3.21	0.99	ปานกลาง
ผล	3.23	0.88	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.23$, $\sigma = 0.88$) เมื่อพิจารณาทีละรายการพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านงบประมาณ ($\mu = 3.38$, $\sigma = 1.00$) รองลงมาคือ ด้านวิธีการ ($\mu = 3.21$, $\sigma = 0.99$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านบุคลากร ($\mu = 3.12$, $\sigma = 0.91$)

6.3 ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

6.3.1 ด้านการเตรียมการจัดทำแผน ควรมีการจัดเวทีประชาคมระดมความคิดเห็น เพื่อรับฟังปัญหาความต้องการ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ร่วมกัน อีกทั้งควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแก่ประชาชนและภาค

ส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม ตลอดจนการประชาสัมพันธ์เชิญชวนหน่วยงานและประชาชนผ่านช่องทางหมู่บ้านและเวทีประชาคมอย่างทั่วถึง

6.3.2 ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและศักยภาพขององค์กร โดยพิจารณาความสอดคล้องเชื่อมโยง หรือขัดแย้งของปัญหา ความต้องการและนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งยังควรให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ปัญหาและความต้องการของประชาชนก่อนการเรียงลำดับปัญหาความต้องการของประชาชนเพื่อนำไปสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น

6.3.3 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ควรมีการระดมส่วนราชการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่ร่วมกันในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยการจัดประชาคมในเวทีระดับหมู่บ้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์ ตลอดจนการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องเชื่อมโยงกัน

6.3.4 ด้านการติดตามและประเมินผล ควรมีการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทุกภาคส่วน และการประชาสัมพันธ์รายงานผลประเมินแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง

6.3.5 ด้านบุคลากร ควรมีการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องทางด้านระเบียบกฎหมายและเทคนิคการด้านวิชาการ รวมทั้งการสร้างเชื่อมั่นให้ประชาชนและส่วนราชการต่าง ๆ ในการจัดทำ การเสนอแผน และการเสนอโครงการจากหมู่บ้านสู่องค์กรบริหารส่วนตำบล และควรมีการระดมความคิดของประชาชนสู่เจ้าหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

6.3.6 ด้านงบประมาณ ควรมีการจัดประชุมฝ่ายงบประมาณในความสำคัญของโครงการในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเรียงลำดับความสำคัญและจำเป็นเร่งด่วน พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจกับทุกภาคส่วนในด้านงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ตลอดจนการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการพึ่งพาตนเองได้ตามงบประมาณและทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด

6.3.7 ด้านวัสดุอุปกรณ์ ควรมีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบันทึกข้อมูล การดำเนินการและการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น

6.3.8 ด้านวิธีการ ควรมีการประชุมหารือหรือพร้อมทั้งสรุปประเด็นความคิดเห็นในแต่ละขั้นตอน และควรลดขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ การประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น สามารถประชุมร่วมกันได้ เช่น การประชุมคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นการลดขั้นตอนในการดำเนินการและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย การพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาอภิปรายเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

7.1 สภาพในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีสภาพการจัดทำอยู่ในระดับมากในทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด พบว่า ไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ปัญหาและความต้องการของประชาชน ตลอดจนไม่ให้ความสำคัญกับการจัดเรียงลำดับปัญหาความต้องการของประชาชนเพื่อนำไปสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้การนำแผนพัฒนาท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติไม่สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง การวิเคราะห์สถานการณ์จึงมีความสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากแผนการพัฒนาเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มุ่งไปสู่สภาพการณ์อันพึงประสงค์ได้อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงและมุ่งไปสู่สภาพการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พิจารณาอย่างรอบคอบให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยง และส่งผลทั้งในเชิงสนับสนุน และเป็นอุปสรรคต่อกัน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาตัดสินใจ

กำหนดแนวทางการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรการบริหารของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะสูงสุด (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566) ดังนี้

- 1) ควรให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ดำเนินการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจริง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 2) ข้อมูลที่ใช้ควรเป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน มีความถูกต้องและครบถ้วน
- 3) ควรมีการประชุมหารือร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสรุป และระดมความคิดเห็นในแต่ละขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น อย่างถูกต้องและครอบคลุม

จากผลการวิจัยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ แสงเดือน แก้วสัมพันธ์, กฤษณ์ ภูริพงศ์ และพริมา สุขคำภา (2566, น. 235) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้ กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า คุณภาพในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมือง หนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีกระบวนการในการจัดทำ ได้แก่ ด้านขั้นตอนการ จัดทำแผน ด้านขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัติ และด้านขั้นตอนการติดตามและประเมินผลแผน ตามลำดับ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จักรพันธ์ ลิ้มมังกร (2561, น. 133) ศึกษาแนวทาง การพัฒนากระบวนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของ เทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัวอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ยึดรูปแบบคู่มือการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน คือ

- 1) การเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
 - 2) การรวบรวมข้อมูลและปัญหาสำคัญ
 - 3) การวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสถานการณ์การพัฒนาของท้องถิ่น
- ในปัจจุบัน
- 4) การกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจหลักการพัฒนาท้องถิ่น
 - 5) การกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - 6) การกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาท้องถิ่น
 - 7) การกำหนดและการบูรณาการแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น

8) การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่น

9) การอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น

7.2 ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาทางด้านปัญหาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านงบประมาณ พบว่า การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่นไม่เพียงพอและการจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ประชาชนเบื่อหน่ายต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งปัญหาที่ค้นพบจากการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในอนาคตต่อไป ดังนี้

1) ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ว่ามีงบประมาณที่สามารถใช้ได้จริงในการพัฒนามากน้อยเพียงใด

2) ควรสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในด้านงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดขององค์การบริหารส่วนตำบล

3) ควรมีการเรียงลำดับความสำคัญและจำเป็นเร่งด่วน เพื่อจัดการงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4) ควรมีการกำหนดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนา ที่เกินศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น

จากผลการวิจัยสอดคล้องกับ ชีรนัย โจนลายดา (2565, น. 1) ศึกษาเรื่องกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลภูเก็ อำเภอฝักให้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบในขั้นตอนการจัดทำแผน คือ ระเบียบที่มีหลายขั้นตอนซึ่งเป็นอุปสรรคในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง ประชาชนไม่ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น งบประมาณมีอย่างจำกัด ไม่สามารถแก้ไข ปัญหาของประชาชนครอบคลุมทุกกลุ่มได้ และสอดคล้องกับ พิมพ์สวรรค์ เสียงเจริญ และวีระยุทธ พรพจน์ธนาศ (2563, น. 77-78) ศึกษาเรื่องแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ผล

การศึกษาพบว่า ปัญหาที่พบว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบ้านช่อง ไม่มีประสิทธิภาพ ได้แก่

- 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ไม่ให้ความร่วมมือขาดการมีส่วนร่วม
- 2) การรวบรวมข้อมูล ปัญหา/ความต้องการของชุมชนไม่ครอบคลุมทุกด้าน
- 3) การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรมไม่ตอบสนองความต้องการเท่าที่ควร
- 4) บุคลากรของเทศบาลตำบลบ้านช่องที่มีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่เพียงพอ
- 5) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับโครงการทั้งหมดที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น

นอกจากนี้ สมโชค คงแป้น (2556, น. 101) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองตาด อำเภอมะนัง จังหวัดตรัง พบว่า มีการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นน้อย มีบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่เพียงพอและบุคลากรที่รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ อบต. หนองตาด มีความรู้ความสามารถในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่เพียงพอ

7.3 การนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น คือ ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแก่ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม ตลอดจนการประชาสัมพันธ์เชิญชวนหน่วยงานและประชาชนผ่านช่องทางหมู่บ้านและเวทีประชาคมอย่างทั่วถึง

2) การคัดเลือกยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา คือ ควรมีการจัดเวทีประชาคมระดมความคิดเห็น เพื่อรับฟังปัญหาความต้องการของประชาชน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่นของทุกภาคส่วนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกัน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ควรให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ควรดำเนินการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจริงในพื้นที่ ทั้งยังควรให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และปัญหาความต้องการของประชาชน ก่อนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

4) การตัดสินใจเลือกแนวทางการพัฒนา คือ ควรให้ประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนา โดยแนวทางการพัฒนาควรครอบคลุมสภาพปัญหาและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในตำบลโป่งงาม

5) การจัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนา คือ บุคลากรควรมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาอย่างถูกต้อง และรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาควรมีความถูกต้อง ครอบคลุมทุกปัญหาและสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนา

6) การจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น คือ ควรให้คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำการจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยให้ความรู้แก่ประชาชนถึงการจัดทำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่พิจารณาเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น ควรมีการจัดลำดับความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อช่วยเหลือประชาชนได้อย่างแท้จริง

7) การอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น คือ บุคคลที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น ควรตรวจสอบรายละเอียดต่าง ๆ ของร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยละเอียดเพื่อความถูกต้อง ก่อนการพิจารณาให้ความเห็นชอบ รวมทั้งลำดับขั้นตอนของการอนุมัติและการประกาศใช้ควรดำเนินการอย่างถูกต้องและรวดเร็ว ตลอดจนควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ และแจ้งรายงานการประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น ให้ทราบประชาชนและ

ภาคส่วนต่าง ๆ ทรบอบย่ำงท่ำถึง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566; เทศบาลเมืองลำพูน กองวิชาการและแผนงาน, 2566)

ซึ่งสอดคล้องกับ จักรพันธ์ ลิ้มมังกร (2561, น. 144) ที่ได้รับว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำประชาคม ในการที่จะได้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง และได้กำหนดอนาคตของตนเองว่าจะไปในทิศทางไหน เพราะประชาชนจะเป็นผู้ที่รู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนดีที่สุด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่จะพัฒนาท้องถิ่น เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด และมีความรู้ความสามารถในการทำประชาคม และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งหากการทำประชาคมมีความซับซ้อนในการแสดงความคิดเห็น หรือการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่จะนำมาสู่โครงการและกิจกรรมที่จะพัฒนาชุมชน กลุ่มผู้ที่มีทักษะความรู้ความสามารถ ในการพัฒนาชุมชนอย่างเช่น สมาชิกสภาเทศบาล นักพัฒนาชุมชน ประธานกลุ่มต่าง ๆ อาจจะต้องแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางให้กับประชาชนในการที่จะเสนอปัญหาและความต้องการ ทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้ข้อมูลสภาพปัญหาที่เป็นจริงของชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ มาลินี อำพรเวช (2564, น. 1) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาเกลือ อำเภอสุมทรีเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ปัจจัยหลัก คือ ประชาชนต้องการใช้โอกาสในเวทีประชาคมเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า และต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับทราบ พร้อมทั้งนำปัญหาหรือความคิดเห็นของประชาชนไปดำเนินการแก้ไขหรือบรรจุไว้ในแผนพัฒนาฯ จึงกล่าวได้ว่าการจัดทำประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเกลือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กระบวนการขั้นตอนมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาฯ องค์การบริหารส่วนตำบลนาเกลือ เปิดโอกาสให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับ ผลประโยชน์ ตลอดจนการเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนา

กล่าวโดยสรุป การพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ทุกขั้นตอน ควรมีการระดมส่วนราชการและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในทุก ๆ ขั้นตอน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์ ตลอดจนการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันอย่างรอบคลุม โดยภายหลังจากการดำเนินการนำแผนพัฒนาท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติ ควรมีการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นประจำอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทุกภาคส่วน ตลอดจนควรให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์แผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง

8. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการดังนี้

8.1 องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม ควรมีการประชาสัมพันธ์ปฏิทินในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม และประชาชนทั่วไปทราบอย่างทั่วถึง

8.2 องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม ควรให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์แผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งแจ้งรายงานการประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่นต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

8.3 องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม ควรสร้างแรงจูงใจหรือจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

9. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

9.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

9.2 ควรศึกษาวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแผนพัฒนาท้องถิ่นในด้านความสอดคล้องกับงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล

9.3 ควรศึกษาการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ทราบว่าโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่นว่าสอดคล้องกับแนวทางที่กำหนดไว้หรือไม่

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2566). แผนปฏิบัติการราชการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570).

กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

จักรพันธ์ ลิ้มมังกร. (2561). แนวทางการพัฒนากระบวนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

เทศบาลเมืองลำพูน กองวิชาการและแผนงาน. (2566). คู่มือการปฏิบัติงานการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. สืบค้นจาก www.lamphuncity.go.th

ธีรณัย โจนลายดา. (2565). กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลกุฎี อำเภอมักแข้ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิมพ์สวรรค์ เสี่ยงเจริญ และวีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2563). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มาลินี อำพรเวช. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาเกลือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมโชค คงแป้น. (2556). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองตรุด อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

แสงเดือน แก้วสัมพันธ์, กฤษณ์ ภูริพงศ์ และพริมา สุขคำภา. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. รายงานการประชุมวิชาการวิจัยและนวัตกรรมสร้างสรรค์ ครั้งที่ 8 (CRCI 2022) (น. 235-245). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.

แนวการปฏิบัติที่ดี การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต้นแบบ
Zero waste บ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง
อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

Best Practices for Solid Waste Management of a Zero Waste
Model Community: A Case Study of Ban Huai Nam Khun
Village No. 17 Mae Fa Luang Subdistrict Mae Fa Luang
District Chiang Rai Province

จิราพร แก้วคำแพง*

Jiraporn Kaewkhampeang

นวลนภา จุลสุทธิ**

Nualnapa Chullasutti

ประยูร อิมิวัตร์***

Prayoon Imiwat

(Received: 19 November 2024; Revised: 8 April 2025; Accepted: 10 June 2025)

* หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานภาครัฐ, คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Graduate Student, Master of Public Administration, Program in Public Administration, Faculty of Political
Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

Corresponding Author Email: jajajaneja001@gmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Asst. Prof., Ph.D., Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

Email: nualnapa.chull@gmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Assoc. Prof., DPA, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

Email: prayoon6318@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการขยะชุมชนดำเนินการตามแนวคิด ทฤษฎีการจัดการ POLC ได้แก่ (1) การวางแผน (Planning): ผู้นำชุมชนได้วางแผนการจัดการขยะในเบื้องต้น นั่นก็คือ การคัดแยกขยะ 4 ประเภท ตามหลัก 3R (2) การจัดองค์การ (Organizing) : ได้กำหนดหน้าที่ของสมาชิกทุกคนคือการคัดแยกขยะและ จัดการขยะในครัวเรือนของตนเอง และได้จัดตั้งคณะกรรมการจัดการขยะในของชุมชน (3) การนำ (Leading) : ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการจัดการขยะ ได้กระตุ้นจิตสำนึกแก่สมาชิกในชุมชน และได้ให้สมาชิกในชุมชนเข้า ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ (4) การควบคุม (Controlling) : ชุมชนให้ความสำคัญกับการประเมินผลลัพธ์และ ตรวจสอบ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง ในการให้ความช่วยเหลือวางแผนและประชุมต่างๆ อีกด้วย สำหรับปัจจัยแห่งความสำเร็จพบว่า มีปัจจัยภายในได้แก่ ปัจจัยภายใน (1) กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก POLC (2) ผู้นำชุมชน มีจิตสาธารณะและให้ความสำคัญกับปัญหา (3) ความร่วมมือของประชากรภายในชุมชน ส่วน ปัจจัยภายนอก คือ (1) การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาของชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้และงบประมาณ และรวบรวมข้อมูลเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ส่งผลช่วยให้ชุมชน ประสบความสำเร็จในด้านการจัดการขยะมูลฝอย (2) ความยั่งยืนการดำเนินงานชุมชนปลอดขยะโดยการดำเนินการจัดการขยะครบวงจรอย่างต่อเนื่องและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ

คำสำคัญ: แนวทางการปฏิบัติที่ดี, กระบวนการจัดการ, ขยะมูลฝอย, ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

Abstract

This research aims to: 1) study the waste management process in the Baan Huai Nam Khun community, Village No. 17, Mae Fah Luang Subdistrict, Mae Fah Luang District, Chiang Rai Province, and 2) identify success factors in waste management in this community. The results indicate that the community waste management process follows the POLC management theory, including: (1) Planning: Community leaders plan initial waste management steps, primarily waste sorting into four categories following the 3R principle. (2) Organizing: All members are assigned roles in waste sorting and managing their own household waste, and a waste management committee has been established within the community. (3) Leading: Community leaders and the waste management committee encourage awareness among members and promote participation in waste management-related activities. (4) Controlling: The community places importance on evaluating outcomes and inspections, with support from the Mae Fah Luang Subdistrict Administration Organization for planning assistance and meetings.

Success factors include both internal and external components. Internal factors are (1) adherence to the POLC waste management process, (2) dedicated community leaders prioritizing the issue, and (3) strong community cooperation. External factors are (1) continuous support from local administrative organizations, providing knowledge and budgeting for problem-solving and data collection to aid analysis, contributing to the success of community waste management, and (2) the sustainability of waste-free community practices, including source waste reduction, recycling, reuse, and public campaigns promoting correct waste separation. Knowledge dissemination on waste management practices is also emphasized.

Keywords: Best Practices, Management Process, Solid Waste, Success Factors

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นหนึ่งในวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในประเทศไทย ซึ่งในแต่ละปีมีขยะเกิดขึ้นราว 28.7 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2564) พบว่า มีการคาดการณ์ว่าปริมาณขยะในประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 3-5% ต่อปี โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ส่งผลให้ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นมีปริมาณสูงตามไปด้วย และจำเป็นต้องได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การจัดการขยะมูลฝอยต้องใช้ทรัพยากรและงบประมาณจำนวนมาก เช่น ในปี 2564 กระทรวงมหาดไทยรายงานว่าประเทศไทยใช้งบประมาณในการจัดการขยะราว 2 หมื่นล้านบาทต่อปี โดยเน้นที่การเก็บรวบรวม ขนส่ง และกำจัดขยะในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ขยะส่วนใหญ่ราว 60% ถูกนำไปฝังกลบ ซึ่งวิธีนี้มีข้อจำกัดด้านพื้นที่และอาจก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบ

สถานการณ์ขยะในจังหวัดเชียงรายในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางภาคเหนือ ปัญหาขยะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยวและการขยายตัวของชุมชน โดยจังหวัดเชียงรายมีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยอยู่ที่ 2,000 ตันต่อวัน ซึ่งราว 60% เป็นขยะอินทรีย์ ขณะที่ขยะที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ เช่น พลาสติก โลหะ และขยะพิษที่ต้องการการกำจัดเฉพาะทาง ก็มีสัดส่วนที่สูงขึ้นตามการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ในปี 2565 องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงรายรายงานว่า จังหวัดเชียงรายใช้งบประมาณสูงถึง 500 ล้านบาทในการจัดการขยะ ทั้งการเก็บรวบรวม ขนส่ง และกำจัดให้ถูกต้อง เพื่อป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ ชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 มีตลาดชุมชนขนาดกลาง ร้านจำหน่ายสินค้าและบริการจำนวนมาก ประกอบทั้งเป็นชุมชนทางผ่านของเส้นทางแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดขยะมูลฝอยตกค้างในชุมชนเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลสถิติขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น มีประชากร 12,875 คน ซึ่งสร้างปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 12,334 ตันต่อเดือน (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง, 2567) ชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 จึงได้ให้ความสำคัญเรื่องการจัดการขยะในชุมชนเป็นอันดับแรก เพื่อแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน เริ่มต้นด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางตามหลัก 3Rs เช่น ขยะรีไซเคิลที่สามารถนำไปขาย ขยะอินทรีย์ที่สามารถนำไปทำปุ๋ยหมัก และขยะที่ต้องกำจัดอย่างเหมาะสม ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง

ในการฝึกอบรมและให้ความรู้ ทำให้ชาวบ้านสามารถบริหารจัดการขยะได้อย่างเป็นระบบโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ เยาวชน และประชาชนทั่วไป การบริหารจัดการขยะที่บ้านห้วยน้ำขุ่นดำเนินการมีการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะที่ถูกต้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการสร้างระบบการจัดการขยะที่โปร่งใส ทำให้การจัดการขยะในชุมชนมีความเป็นระเบียบและยั่งยืนมากขึ้น นอกจากนี้ ประชากรในชุมชนยังช่วยกันลดปริมาณขยะด้วยการเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิต เช่น การลดการใช้พลาสติกและการหันมาใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

สถิติและแนวโน้มการจัดการขยะที่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินงานพบว่า การจัดการขยะในชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่นสามารถลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัดลงได้ถึง 40% โดยเฉพาะขยะที่ย่อยสลายได้ซึ่งสามารถนำไปผลิตเป็นปุ๋ยได้ และขยะรีไซเคิลที่ถูกคัดแยกแล้วนำไปขายต่อ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า แนวทางนี้จึงกลายเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่น ๆ ได้จากความสำเร็จของบ้านห้วยน้ำขุ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนและการใช้หลักการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพช่วยให้การจัดการขยะในชุมชนประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง การให้ความรู้และกระตุ้นให้ประชาชนมีบทบาทในการดูแลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางมีส่วนช่วยลดภาระการจัดการขยะของรัฐในระยะยาว ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการเสนอแนวทางด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ดีและมีคุณภาพเพื่อเป็นแนวทางสำหรับชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

2.2 เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

3. ประโยชน์ของการวิจัย

3.1 เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

3.2 เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

3.3 สามารถนำบทเรียนความสำเร็จของกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ไปประยุกต์ใช้กับการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนอื่น ๆ

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ด้านเนื้อหา

4.1.1 มุ่งศึกษากิจกรรมหลักของกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามกระบวนการจัดการ POLC มีกิจกรรมหลัก 4 ประการ ได้แก่ “การวางแผน” (Planning) “การจัดองค์การ” (Organizing) “การชี้นำ” (Leading) และ “การควบคุม” (Controlling) เป็นแกนหลักในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษากิจกรรม 5 ประการ ดังนี้

4.1.1.1 สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยภายในชุมชน

4.1.1.2 การวางแผนดำเนินการของผู้นำชุมชน (การวางแผน Planning)

4.1.1.3 การปลูกฝังความรู้และการมอบหมายบทบาทหน้าที่กับประชาชนในชุมชน (การจัดองค์การ Organizing)

4.1.1.4 การกระตุ้นจิตสำนึกของคนในชุมชน (การนำ Leading)

4.1.1.5 การประเมินผลและตรวจสอบ (การควบคุม Controlling)

4.1.2 วิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่

4.1.2.1 ปัจจัยภายใน

1) กระบวนการจัดการขยะมูลฝอย

2) ผู้นำชุมชน

3) ความร่วมมือของประชากรภายในชุมชน

4.1.2.2 ปัจจัยภายนอก

- 1) การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) ความยั่งยืนการดำเนินงานชุมชนปลอดภัย

4.2 ด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ได้รับเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบ ชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับรางวัลชุมชนปลอดภัยรองชนะเลิศอันดับที่ 2 ระดับประเทศ ชุมชนขนาดใหญ่ (L) จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปี 2565

4.3 ด้านประชากร

4.3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วย

4.3.1.1 แกนนำของชุมชน จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน

4.3.1.2 ตัวแทนของประชากรในชุมชน จำนวน 10 คน ได้แก่ คณะทำงานที่เป็นแกนนำของชุมชน เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ที่ 17 ผู้ทรงคุณวุฒิ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุ และ ตัวแทนกลุ่มเยาวชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 13 คน

4.3.2 กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

4.3.2.1 กลุ่มผู้ดำเนินงาน จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน

4.3.2.2 ผู้จัดการสิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนาโดยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 2 คน

4.3.2.3 เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 คน

4.4 ด้านเวลา

งานวิจัยฉบับนี้มีขอบเขตการศึกษาด้านระยะเวลาในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2566 - กันยายน พ.ศ.2567

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสอบถามถึงโครงสร้างในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลักของกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยประสานงานการเข้าสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักตามที่ระบุ จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมสังเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเพื่อสรุปผลวัตถุประสงค์งานวิจัยข้อแรก

2) แบบสนทนากลุ่ม Focus Group ในการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยประสานงานนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลักตามที่ระบุ จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมสังเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเพื่อสรุปผลวัตถุประสงค์งานวิจัยข้อที่สอง

5.2 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวการปฏิบัติที่ดี การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต้นแบบ Zero waste บ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 วิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ น่าเชื่อถือและแม่นยำ ดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน และแกนนำการจัดการขยะบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ประเด็นที่ชัดเจน ผู้ศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตัวเอง

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่มีส่วนในการสนับสนุนให้การดำเนินการจัดการขยะเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพจำนวน 6 คน โดยใช้เครื่องมือคือแบบสนทนากลุ่ม ซึ่งกำหนดประเด็นการสนทนาไว้เป็นประเด็นๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่งเสริมการจัดการขยะชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ให้ประสบความสำเร็จ

3) การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ในประเด็นของชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการขยะคือชุมชนบ้านห้วยพงษ์ ตำบลวังศาลา จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อใช้เปรียบเทียบกับแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการขยะ

5.3 ขอบเขตพื้นที่ ระยะเวลาเก็บข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาวิจัย แนวการปฏิบัติที่ดี การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต้นแบบ Zero waste บ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่ พฤศจิกายน พ.ศ.2566 - กันยายน พ.ศ.2567

5.4 การจัดทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

5.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์สำหรับประชากรในชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ แหล่งที่มาของรายได้ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจึงมีวิธีการ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และแจกแจงความถี่ของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน เพื่อสรุปกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยตามกิจกรรมหลักของกระบวนการจัดการ มีกิจกรรมหลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอย

5.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องในการการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การสนทนากลุ่มให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบและอธิบายประเด็นคำถาม ตามกิจกรรมหลักของกระบวนการจัดการ มีกิจกรรมหลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอย พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกภาพและบันทึกเสียง เพื่อความสะดวกและถูกต้องของการบันทึกข้อมูล ระหว่างการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถเลือกตอบข้อคำถามใดก็ได้และสามารถปฏิเสธการตอบคำถามในประเด็นใดก็ได้เช่นกัน ตามความสมัครใจ และสามารถเสนอประเด็นอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อการ

ประเมินผลการดำเนินการบริหารจัดการขยะของชุมชนต้นแบบบ้านห้วยน้ำขุ่นหมู่ที่ 17 ได้อย่างอิสระ ภายใต้กรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยกำหนดระยะเวลาดำเนินการไม่เกิน 2 ชั่วโมง จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่บันทึกไว้มาถอดความบรรยาย แล้วสรุป Focus Group ประเด็นหลักและประเด็นสำคัญตามการประเมินผล โดยวิเคราะห์เพื่อหาจากสนทนากลุ่มและประกอบกับการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเขียนในรูปแบบการเขียนความเรียง

6. ผลการวิจัย

6.1 กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ใช้ทฤษฎี POLC ที่มี 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่:

6.1.1 การวางแผน (Planning): ชุมชนเริ่มต้นด้วยการวางแผนคัดแยกขยะตามหลัก 3R โดยมีการร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนและสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง รวมถึงศึกษาดูงานจากแหล่งอื่น ๆ ทำให้เกิดการตระหนักและสนใจในเรื่องความสะอาด

6.1.2 การจัดองค์การ (Organizing): มีการให้ความรู้และมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการคัดแยกขยะและจัดการเบื้องต้น โดยได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน รวมถึงมีการแบ่งหน้าที่โดยตัวแทนกลุ่มในชุมชน

6.1.3 การนำ (Leading): ชุมชนได้กระตุ้นจิตสำนึกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประเมินบ้านสะอาดและการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการดูแลสภาพแวดล้อม

6.1.4 การควบคุม (Controlling): มีการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการขยะในชุมชนอย่างต่อเนื่อง หากประสบผลสำเร็จชุมชนจะได้รับรางวัลและความพึงพอใจจากสมาชิก นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง

6.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบล แม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ปัจจัยที่ช่วยให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดการขยะ จนได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 ระดับประเทศจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประจำปี 2565 ประกอบด้วย

6.2.1 การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงแผนงานและกิจกรรมที่ช่วยชุมชนจัดเก็บข้อมูลและคัดแยกขยะเป็น 4 ประเภท ทำให้เกิดความตระหนักและมีวินัยในการจัดการขยะ

6.2.2 ความยั่งยืนในการดำเนินงานชุมชนปลอดขยะการปลูกฝังจิตสำนึกในการคัดแยกขยะให้แก่เยาวชนผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ และการสร้างวิทยากรรุ่นใหม่ ช่วยส่งเสริมการดูแลสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

7. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาแนวการปฏิบัติที่ดี การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต้นแบบ Zero wasteบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาอภิปรายเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

7.1 กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีการจัดการ POLC ของ Louis A. Allen (1958 อ้างถึงใน อรณิชา คชนา, 2562, น. 34) ได้กำหนดไว้ โดยมีกิจกรรมหลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย ผู้นำชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่นมีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และใช้ทักษะการเจรจาเพื่อดึงดูดความร่วมมือจากสมาชิกชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ มีศิริ (2559) และ สิทธิสมบูรณ์ เจริญพาณิชย์พันธ์ (2555) ที่เห็นว่า ผู้นำที่เข้มแข็งและใส่ใจปัญหาจะช่วยสร้างความร่วมมือในการจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความร่วมมือของประชากรในชุมชนสมาชิกในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการขยะอย่างมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนได้รับรางวัลและเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่น ความร่วมมือนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ มีศิริ (2559) และ จารุณี วงศ์สี (2549) ที่พบว่า ความร่วมมือและจิตสาธารณะของประชากรเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขยะ

7.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ปัจจัยที่ช่วยให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดการขยะจนได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 ระดับประเทศจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประจำปี 2565 เกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ โดยหน่วยงานภายนอก เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง ได้เข้ามาสนับสนุนความรู้และงบประมาณ และโครงการพัฒนาออยตุง (อันเนื่องมาจากพระราชดำริ) เข้ามาช่วยกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการขยะ และชุมชนเองก็มีส่วนร่วมในการรายงานข้อบกพร่อง และสะท้อนปัญหาอุปสรรค ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานให้หน่วยงานภายนอกได้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดการขยะและการประกวดโครงการชุมชนปลอดขยะ การสนับสนุนจากภายนอกนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ มีศิริ (2559) ที่พบว่า องค์การภายนอกช่วยสร้างความตระหนักและสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ กิจกรรมที่ช่วยชุมชนจัดเก็บข้อมูลและคัดแยกขยะเป็น 4 ประเภท ทำให้เกิดความตระหนักและมีวินัยในการจัดการขยะ และความยั่งยืนในการดำเนินงานชุมชนปลอดขยะการปลูกฝังจิตสำนึกในการคัดแยกขยะให้แก่เยาวชนผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ และการสร้างวิทยากรรุ่นใหม่ ช่วยส่งเสริมการดูแลสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

8. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากสรุปผลการศึกษาเรื่อง แนวการปฏิบัติที่ดี การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต้นแบบ Zero waste บ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการศึกษา และนำไปสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

8.1.1 นำผลการวิจัยเสนอให้กับชุมชนอื่น ๆ ที่สนใจในประเด็นการจัดการขยะมูลฝอย หรือชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความคิดริเริ่มในการประยุกต์จัดการปัญหาขยะมูลฝอยของพื้นที่ตนเองให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

8.1.2 นำผลการวิจัยเสนอหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ หน่วยงานภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพัฒนาพื้นที่ขององค์กรนั้น ๆ โดยสามารถใช้ ผลการวิจัยเป็นแนวทางให้เกิดประโยชน์กับการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงานนั้นๆ ได้

8.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นเพียงการถอดบทเรียนความสำเร็จของกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยเพียงชุมชนเดียวเท่านั้น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

8.2.1 ควรศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยจากชุมชนอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จมาเปรียบเทียบ เพื่อให้ได้เห็นถึงมุมมองด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น

8.2.2 ควรศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยจากหน่วยงานภาครัฐเพิ่มเติม เพื่อนำมาสนับสนุนกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชนในบริบทการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมควบคุมมลพิษ. (2564). ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากขยะมูลฝอย. สืบค้นจาก http://pcd.go.th/info_serv/waste_rubbish.htm
- กิตติ มีศิริ. (2559). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนเขตไพเราะ 3,4,5 เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จารุณี วงศ์สี. (2549). ทูทางสังคมกับการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิทธิสมบูรณ์ เจริญพาณิชย์พันธ์. (2555). กระบวนการจัดการขยะอินทรีย์ฐานศูนย์ในชุมชนเขตไพเราะ 3-4-5 เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง. (2567). สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล. สืบค้นจาก <https://www.maefaluang.go.th/data.php?id=2>
- อรณิชชา คชนา. (2562). การบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียน. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทย
ในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
The People's popularity of the people towards the Bhumjai
Thai Party Ban Klueng Subdistrict, Bang Sai District,
Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

จุฑามาส สายพิน*

Juthamas Saipin

ดวงพร อุไรวรรณ**

Duangporn Auraiwan

(Received: 14 July 2024; Revised: 21 April 2025; Accepted: 10 June 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทย 2) เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทย ในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัยคือ แบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำนวนทั้งหมด คือ 2,012 คน คำนวนจากกลุ่มตัวอย่าง

* นักศึกษา, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

Undergraduate, Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn
Rajabhat University under the Royal Patronage

Corresponding Author Email: bpon11012545@gmail.com

** อาจารย์ประจำ, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย
อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Lecturer, Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn
Rajabhat University under the Royal Patronage

Email: Duangpporn.au@vru.ac.th

ได้ 334 คน โดยได้มาจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความน่าเชื่อถือ 95% และความคลาดเคลื่อนของวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Stratified Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ระดับ .05 และเก็บตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test แบบ Independent และค่าแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพรรคการเมือง ด้านตัวผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และด้านศักยภาพในการเป็นที่พึ่งในการพัฒนาเมืองเพื่อประชาชนพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .676 2) ปัจจัยส่วนบุคคลเฉพาะด้านรายได้มีความสัมพันธ์กับความนิยมทางการเมือง ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และอาชีพไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ความนิยมทางการเมือง; พรรคภูมิใจไทย

Abstract

The purposes of this research are to 1. Study the level of political popularity of the people towards the Bhumjaithai Party 2. Study the differences of personal factors affecting the political popularity of the people towards the Bhumjaithai Party Ban Klung Subdistrict, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This research was a quantitative research using a questionnaire as a research tool and analyzing the data using a statistical method using a ready-made computer program. The total population used in the research was 2,012 people, calculated from a sample of 334 people, derived from the formula of Taro Yamane at a reliability level of 95% and a sampling error of .05. The sample was collected using a questionnaire as a tool for data collection. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation, Independent T-test, and One-way ANOVA. The research results found that 1) The level of political popularity of the people towards the Bhumjaithai Party Ban Klung Subdistrict, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province consisted of 3 aspects: political party, candidate for the House of Representatives, and potential to be a source of support for urban development for the people. The overall results were at a high level. The mean value was 4.05 and the standard deviation was .676. 2) Personal factors in terms of income were related to political popularity, while personal factors in terms of gender, age, education, status, and occupation had no significant effect.

Keywords: Political popularity, Bhumjaithai Party

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีระบอบการเมืองการปกครองที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เชื่อว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความคิด ความเชื่อ และสภาพแวดล้อมทางสังคมซึ่งระบอบการเมืองการปกครองที่ใช้อยู่ในระยะเวลาหนึ่งไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดังกล่าว ก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาหรือปฏิรูประบอบการเมืองการปกครองที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในประเทศมากที่สุด ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงเป็นระบอบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพโดยอาศัยหลักแบ่งแยกอำนาจและหลักการที่ว่าด้วยความถูกต้องแห่งกฎหมาย ผู้ปกครองประเทศที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเป็นเพียงตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนซึ่งระบอบการปกครองตนเองของประชาชน โดยผ่านการเลือกสมาชิกผู้แทนราษฎรไปบริหารและดูแลเรื่องกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ (สัญญา เคนาภูมิ, 2558, น. 92)

ปัญหาสำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในความเป็นจริง คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ในความเป็นจริงประชาชนทุกคนมีสิทธิออกเสียงในประเทศไม่สามารถเข้าไปทำหน้าที่ทางการเมืองได้ทั้งหมด จำเป็นต้องเลือกตัวแทนที่มีแนวคิด มีนโยบายการบริหารประเทศที่เจตจำนงของตนเองเข้าไปทำหน้าที่ ทั้งนี้โดยส่วนใหญ่ผู้ที่สมัครเป็นผู้แทนราษฎรและเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาจะต้องสังกัดพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง เมื่อพรรคใดได้คะแนนเสียงข้างมาก พรรคการเมืองนั้นย่อมมีสิทธิอันชอบธรรมในการจัดตั้งเป็นรัฐบาลขึ้นมาบริหารประเทศ (พิชัย ขวัญทอง 2559, น. 25) จะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างยิ่ง เพราะ เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงข้อเรียกร้องหรือความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพื่อมากำหนดเป็นนโยบายในการบริหารประเทศ

พรรคภูมิใจไทย พรรคภูมิใจไทยที่ก่อร่างสร้างตัวเมื่อปี 2551 โดยกลุ่มเพื่อน เนวิน ชิดชอบ และกลุ่มมัชฌิมา ของสมศักดิ์ เทพสุทิน ที่แยกตัวออกมาหลังยุบพรรคพลังประชาชน และเกิดความขัดแย้งกับ “ทักษิณ ชินวัตร” ในปี 2567 พรรคภูมิใจไทย พรรคการเมืองอันดับ 3 จากการมีที่นั่ง สส. ในสภาผู้แทนราษฎรทั้งสิ้น 71 ที่นั่ง ถูกยกให้เป็นพรรคการเมืองที่มีความรุ่งเรือง และมีอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์ทางการเมืองมากที่สุด (ภัทรดา มณี, 2567) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566 เป็นส่วนหนึ่งของ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566 จัดขึ้นในวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 โดยแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 5 เขตเลือกตั้งเพิ่มจากการเลือกตั้งครั้งก่อนเมื่อปี พ.ศ. 2562 ขึ้นมา 1 ที่นั่ง ในแต่ละเขตเลือกตั้งจะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละ 1 คนการเลือกตั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 เขต การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงเลือกศึกษาเขตพื้นที่เลือกตั้ง เขต 4

ตารางที่ 1 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต 4

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต 4				
พรรค	ผู้สมัคร	คะแนนเสียง	%	±
ภูมิใจไทย	สุรศักดิ์ พันธุ์เจริญวรกุล (5)	50,080	45.89	+1.97
ก้าวไกล	วีระยุทธ ไยวังหน้า (7)	31,073	28.47	–
เพื่อไทย	อาทิตย์ ภาคอินทรี (6)	23,299	21.29	–
รวมไทยสร้างชาติ	ปวิศรุต์ ปิยศรีขจรศิริ (3)	2,939	2.69	+2.05
เสรีรวมไทย	กวินทรงสิริ กระแสवास (4)	418	0.38	–
พลังประชารัฐ	พิติพรธนะ พรณธนะ (2)	414	0.37	–
ประชาธิปไตย	เอก เกิดเต็มภูมิ (8)	355	0.32	–
ไทยภักดี	บุญชอบ อินทรักษาทรัพย์ (1)	338	0.30	–
เพื่อชาติไทย	กันยารัตน์ คอนกรีต (9)	261	0.23	–
ผลรวม		109,107	100.00	–
บัตรดี		109,107	96.39	–
ไม่ประสงค์ลงคะแนน		1,947	1.45	–
บัตรเสีย		2,901	2.16	–
ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง		133,956	84.83	–
ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง		134,330	100.00	—

ที่มา ภัทรดา มณี (2567)

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นกลุ่มประชาชนที่มีขนาดกว้างมีหลายหมู่และมีความหลากหลายในด้านต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ได้ในงานวิจัย ทั้งเพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ รายได้ การศึกษารวมถึงตัวพรรคการเมือง ตัวผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและศักยภาพในการพัฒนาเพื่อประชาชน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อพรรคการเมืองและเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ประโยชน์ของการวิจัย

3.1 ผลของการวิจัยทำให้ทราบถึงระดับความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2 ผลของการวิจัยทำให้พรรคการเมืองทราบรายละเอียดของกลุ่มคนที่ชื่นชอบที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของพรรคได้ตรงกลุ่มที่เป็นฐานเสียง

4. สมมติฐานของการวิจัย

4.1 ประชาชนในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความนิยมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก

4.2 ประชาชนในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ แตกต่าง มีความความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยที่แตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยนี้มุ่งศึกษาความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น

5.2 ด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.3 ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งหมด 9 หมู่ จำนวน 2,012 คน (โดยได้มาจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) วิธีการสุ่มตัวอย่าง การสุ่มอย่างง่าย (Stratified Sampling)

5.4 ด้านเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566

6. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัย คือ แบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำนวนทั้งหมด คือ 2,012 คน คำนวณจากกลุ่มตัวอย่างได้ 334 คน โดยได้มาจากสูตรของ Taro Yamane (1973) วิธีการสุ่มตัวอย่าง การสุ่มอย่างง่าย (Stratified Sampling) ที่ระดับความน่าเชื่อถือ 95% และความคลาดเคลื่อนของการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ระดับ .05 และเก็บตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบความแตกต่างและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 ตัวอย่าง T-test แบบ Independent และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย ด้านพรรคการเมือง 5 ข้อ ด้านตัวผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 ข้อ และด้านศักยภาพในการเป็นที่พึ่งในการพัฒนาเมืองเพื่อประชาชน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทย

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ตรวจสอบสมบรูณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามแล้วนำมาประมวลผลเพื่อวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จ (SPSS for Windows) ดังต่อไปนี้

6.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล จะได้ค่าสถิติเชิงพรรณนา โดยจำแนกความถี่ (Frequency) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

6.1.2 การวิเคราะห์ตัวแปรตามจะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้การคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายด้านและในภาพรวม

6.1.3 การวิเคราะห์หาค่าความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง โดยใช้สถิติ T-test และ One-way Anova สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดที่ระดับ .05 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางด้วย

6.1.4 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่นๆที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์โดยการเขียนความเรียง

7. ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

ความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านพรรคการเมือง	3.48	.675	ปานกลาง
2. ด้านตัวผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	4.28	.705	มาก
3. ด้านศักยภาพในการเป็นที่พึ่งในการพัฒนาเมืองเพื่อประชาชน	4.39	.650	มาก
รวม	4.05	.676	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทย อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) 4.05 เมื่อพิจารณาทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า ด้านศักยภาพในการเป็นที่พึ่งในการพัฒนาเมืองเพื่อประชาชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.39 รองลงมา ด้านตัวผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.28 รองลงมา ด้านพรรคการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.48 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

	เพศ				T	Sig
	ชาย (n=134)		หญิง (n=200)			
	($\bar{x}$)	S.D	($\bar{x}$)	S.D		
ความนิยมทางการเมือง ของประชาชนต่อพรรค ภูมิใจไทย	4.26	.365	4.34	.324	.207	.649

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบของความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามเพศ โดยความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง มีผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยไม่แตกต่างกัน ($p = .649$) ปฏิเสธสมมติฐาน

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามระดับการศึกษา

สถานภาพสมรส	SS	Df	($\bar{x}$)	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	14.088	26	.542	1.055	.395
ภายในกลุ่ม	157.721	307	.541		
รวม	171.808	333			

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบของความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามระดับการศึกษา โดยความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง มีผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยไม่แตกต่างกัน ($p = .779$) ปฏิเสธสมมติฐาน

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความแตกต่างของความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามสถานภาพสมรส

ระดับการศึกษา	SS	Df	($\bar{x}$)	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	29.981	26	1.153	.775	.779
ภายในกลุ่ม	456.906	307	1.488		
รวม	486.886	333			

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบของความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามสถานภาพสมรส โดยความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง มีผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยไม่แตกต่างกัน ($p = .395$) ปฏิเสธสมมติฐาน

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบความแตกต่างของความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	Df	($\bar{x}$)	F	Sig	Df
ระหว่างกลุ่ม	47.337	26	1.821	1.768	.013*
ภายในกลุ่ม	316.136	307	1.030		
รวม	363.473	333			

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบของความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง มีผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทย แตกต่างกัน ($p = .013$) ยอมรับสมมติฐาน

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบความแตกต่างของความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามอาชีพ

อาชีพ	Df	($\bar{x}$)	F	Sig	Df
ระหว่างกลุ่ม	90.617	26	3.485	1.032	.424
ภายในกลุ่ม	1036.712	307	3.377		
รวม	1127.329	333			

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบของความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามอาชีพ โดยความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง มีผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยไม่แตกต่างกัน ($p = .424$) ปฏิเสธสมมติฐาน

8. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประเด็นอภิปรายผลดังนี้

8.1 ความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพรรคการเมือง ด้านตัวผู้สมัคร

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และด้านศักยภาพในการเป็นที่พึ่งในการพัฒนาเมืองเพื่อประชาชนพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .676 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิไลรัตน์ รัตนเจริญมิตร (2562) ศึกษาการวิจัยเรื่องความนิยมต่อพรรคการเมืองของนักศึกษาวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาความนิยมต่อพรรคการเมืองของนักศึกษาวิทยาลัยกฎหมาย และการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ (2) หาแนวทางส่งเสริมค่านิยมต่อพรรคการเมืองของนักศึกษาวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ นักศึกษาสาขารัฐประศาสนศาสตร์ และนักศึกษานิติศาสตร์ จำนวน 1,554 คน ได้ทำการสุ่มแบบบังเอิญได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน โดยแบ่งออกเป็น นักศึกษาสาขารัฐศาสตร์จำนวน 150 คน นักศึกษาสาขารัฐประศาสนศาสตร์จำนวน 150 คน และนักศึกษานิติศาสตร์จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือนักศึกษาสาขา รัฐศาสตร์ นักศึกษาสาขา รัฐประศาสนศาสตร์และนักศึกษานิติศาสตร์ จำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1). นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นหญิง กำลังศึกษาสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ และนิติศาสตร์อยู่ในระดับชั้นปีที่ 1, 2 และ 3 เท่ากัน โดยมีภูมิลำเนาในอำเภอเมืองศรีสะเกษ มากที่สุด ผู้นำทางการเมืองไทยที่ชื่นชอบมากที่สุดคือ ผู้นำประชาธิปไตย นายกรัฐมนตรี ไทยที่ชื่นชอบมากที่สุดคือ ทักษิณ ชินวัตร พรรคการเมืองไทยที่ชื่นชอบมากที่สุดคือ พรรคเพื่อไทย การรับรู้ข่าวสารทาง การเมืองผ่านสื่อมากที่สุดคือ สื่อสังคมออนไลน์ความสนใจทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน ใหญ่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งครั้งล่าสุด โดยมีเหตุผลที่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งมากที่สุดคือ เป็นสิทธิ์ในระบอบประชาธิปไตย (2) ความนิยมต่อพรรคการเมืองของนักศึกษาวิทยาลัยกฎหมาย และการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในภาพรวมความนิยมต่อพรรคการเมืองอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณา รายละเอียดเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับคะแนน ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสื่อสารทางการเมือง ด้าน

การกล่อมเกลາทางการเมือง ด้าน การมีส่วนร่วมของ ประชาชน ด้านการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ด้านการให้การศึกษาทางการเมือง ด้าน การกำหนดนโยบาย สาธารณะ และด้านการพัฒนา ประชาธิปไตย ด้านการเป็นสื่อกลางของประชาชน ตามลำดับ (3). แนวทางส่งเสริมค่านิยมต่อ พรพการเมือง ของนักศึกษาวิทยาลัยกฎหมายและการ ปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏ ศรีสะเกษ พบว่า 3.1) การพัฒนาความรู้ควรให้ความรู้เกี่ยวกับพรรค การเมืองให้มากขึ้นโดย การกำหนด เนื้อหาที่ต้องศึกษาในหลักสูตรสาขารัฐศาสตรสาขารัฐประศาสนศาสตร์ และ นิติศาสตร์ โดยกำหนด เป็นวิชาพื้นฐานของวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง ซึ่งต้อง เน้น สาขารัฐศาสตร์เป็นพิเศษใน รายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย 3.2) การสร้างปฏิสัมพันธ์การเปิด โอกาส ให้นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพรรค การเมือง 3.3) การสร้างประสบการณ์การ ส่งเสริมให้ นักศึกษาได้มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรม ร่วมกับพรรคการเมือง อาทิ การออก ค่ายอาสา การให้ ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน

8.2 ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชน ต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกึ่ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เพศชาย และเพศหญิงแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของความนิยมทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อมูลด้าน ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และอาชีพมีค่าเฉลี่ยของความนิยมทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่ง ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และอาชีพ มีนัยสำคัญทางสถิติมากกว่า .05 ยกเว้น รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า .05 ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์ (2561) ศึกษาการวิจัยเรื่อง ความนิยมทางการเมืองของ ประชาชน หมู่บ้านเสื่อแดง จังหวัดอุดรธานี ที่มีต่อพรรคเพื่อไทยภายหลังการรัฐประหาร 2557 การวิจัยนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อ (1) ค้นหาองค์ประกอบความนิยมทางการเมืองของประชาชน หมู่บ้านเสื่อแดงที่มีต่อ พรรคเพื่อไทย (2) ศึกษาระดับความนิยมทางการเมืองของประชาชน หมู่บ้านเสื่อแดงที่มีต่อพรรค เพื่อไทย (3) ค้นหาองค์ประกอบความนิยมทางการเมืองของ ประชาชนหมู่บ้านเสื่อแดงที่ส่งผลต่อความ นิยมพรรคเพื่อไทย (4) ศึกษาแนวทางในการสร้าง ความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรค เพื่อไทยโดยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านเสื่อแดง 5 หมู่บ้าน ในอำเภอเมืองอุดรธานี 5,611 คนกลุ่มตัวอย่าง 358 คนใช้สุ่มตัวอย่างแบบง่ายสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 19 คน และสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 23 คนเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามวิเคราะห์

ด้วยค่าเฉลี่ยค่าร้อยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แบบสัมพัทธ์เชิงลึกวิเคราะห์ด้วยการตีความ ผลการวิจัยพบว่า (1) องค์ประกอบความนิยมทางการเมืองประกอบด้วยอุดมการณ์พรรค การเมืองนโยบายพรรคการเมืองผู้นำพรรคการเมืองผู้สมัครพรรคการเมืองและกลไกการบริหารพรรค การเมือง (2) ประชาชนในหมู่บ้านสีแดงจังหวัดอุดรธานีมีความนิยมต่อพรรคเพื่อไทยโดยภาพ รวมอยู่ในระดับมาก (3) องค์ประกอบความนิยมเชิงการตลาดทางการเมืองด้านนโยบายพรรค การเมืองและด้านผู้นำพรรคการเมืองส่งผลต่อความนิยมพรรคเพื่อไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 (4) แนวทางในการสร้างความนิยมทางการเมืองควรเน้นการพัฒนานโยบายของพรรคให้ สอดคล้องกับความเป็นจริงและความเป็นไปได้มากกว่าการเน้นนโยบาย

9. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

9.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

9.1.1 ควรส่งเสริมจัดกิจกรรมสนับสนุนเยาวชนในตำบลไปในทางที่ดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

9.1.2 ควรเข้าถึงประชาชนในตำบล ดูแลเอาใจใส่ สนับสนุนประชาชนไม่คดโกง และทำตามนโยบายที่กำหนดไว้

9.1.3 ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้ ปลุกฝังให้ประชาชนมีแนวคิดที่เป็นประชาธิปไตยให้ตระหนักในการใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อสังคมและประโยชน์ของส่วนรวม

9.1.4 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชุมชน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นของประชาชนแบบเปิดกว้าง เพื่อที่จะได้ทราบความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

9.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคภูมิใจไทยในตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนั้น ในการวิจัยครั้งถัดไป ควรศึกษาความนิยมทางการเมืองของประชาชน ต่อบุคคลในตำแหน่งอื่น ๆ เพื่อศึกษาแนวทางที่กว้างและเจาะลึกไปถึงกระบวนการทำงานในด้านต่าง ๆ ของประเทศไทยทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์. (2561). สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 11(2), 55-71.
- พิชัย ขวัญทอง. (2559). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์และการเมือง*. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ภัทรดา มณี. (2567). เปิดอาณาจักรภูมิใจไทย จาก สว. สิ้นน้ำเงิน สู่เลือกตั้งท้องถิ่น ศูนย์รวมอำนาจ-อนาคตการเมืองไทย?. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/bhumjai-thai-local-election/>
- วิไลรัตน์ รัตนเจริญมิตร. (2562). *ความนิยมต่อพรรคการเมืองของนักศึกษาวิทยาลัยกฎหมาย และการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2558). การตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตย: แนวคิดและรูปแบบลักษณะ. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี*, 33(2), 89-119.

ภาษาอังกฤษ

- Taro Yamane. (1973). *Statistics: A preliminary analysis*. New York: Harper & Row.

การพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ
ในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชมงคลตรัง

Improving Service Quality that Affects Tourists' Revisit Intention in the Digital Age: A Case Study of the Rajamangala University of Technology Trang Aquarium

วิศณี รัตนอร่ามสวัสดิ์*

Witsanee Rattanaaramsawat

(Received: 17 May 2025; Revised: 29 May 2025; Accepted: 10 June 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชมงคลตรัง และ 2) ศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชมงคลตรัง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ทั้งในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.67 – 1.00 และด้านความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค อัลฟา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.950 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

* เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, สถาบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง

ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับระดับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ (2) การพัฒนาคุณภาพการให้บริการในด้านประสบการณ์ออนไลน์ ประสบการณ์ออฟไลน์ ปัจจัยด้านจิตวิทยาและสังคม และการบูรณาการประสบการณ์เชิงบูรณาการ ที่ส่งผลต่อเชิงบวกต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยว โดยประสบการณ์ออฟไลน์ มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ การบูรณาการประสบการณ์ดิจิทัลและออฟไลน์ ช่วยเพิ่มความสะดวกสบายและสร้างความผูกพันของนักท่องเที่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ส่งเสริมให้เกิดความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมในอนาคต โดยบทวิจัยนี้มีข้อเสนอเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมอินเทอร์เน็ตออฟไลน์ การอบรมบุคลากรด้านเทคโนโลยี และสามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์บริการเพื่อเพิ่มความผูกพันและการกลับมาเยี่ยมชมซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ, ประสบการณ์นักท่องเที่ยว, ความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ, พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ

Abstract

This research aims to (1) examine the level of service quality development that influences tourists' revisit intention in the digital era, using Rajamangala Trang Aquarium as a case study, and (2) investigate the factors in service quality development that affect tourists' revisit intention. The study sample comprised 400 Thai tourists who visited the Rajamangala Trang Aquarium. Data collection was conducted using a structured questionnaire, which was validated for content validity through an Index of Item-Objective Congruence (IOC), with values ranging from 0.67 to 1.00, and for reliability using Cronbach's Alpha, yielding an overall reliability coefficient of 0.950. Data analysis was performed using descriptive statistics and inferential statistics, employing a stepwise multiple regression analysis.

The findings reveal that (1) the overall level of service quality development influencing revisit intention in the digital era was rated at the highest level, and (2) the development of service quality in terms of online experience, offline experience, psychological and social factors, and integrated experiential engagement positively influenced tourists' revisit intention. Among these, offline experience had the most significant impact, while the integration of digital and offline experiences played a crucial role in enhancing convenience and fostering tourists' emotional connection with the aquarium, ultimately strengthening their intention to revisit in the future. This study offers practical recommendations, including developing digital platforms for promotion, organizing interactive online activities, and training staff in technological competencies, which can be applied in service strategy planning to effectively enhance visitor engagement and revisit intention.

Keywords: Service quality, Tourist experience, Revisit intention, Aquarium

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตรังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเผยแพร่ความรู้ด้านทรัพยากรทางทะเลรวมทั้งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวดิจิทัลของประเทศไทยซึ่งมุ่งสร้างประสบการณ์ที่ผสมผสานเทคโนโลยีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าด้วยกัน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 เป็นต้นมา พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การแสวงหาประสบการณ์เชิงปฏิสัมพันธ์และการเข้าถึงข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลมากขึ้น (วุฒิชชาติ อุดมปิติ, 2564 อ้างถึงใน Kim & Lee, 2023) ผลการสำรวจสถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตรังในปี พ.ศ. 2566 พบว่ามีผู้เข้าชมทั้งสิ้น 45 400 คน ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเด่นชัด ดังนั้นการศึกษาการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ตอบโจทย์ทั้งมิติออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงการบูรณาการประสบการณ์ดิจิทัลและภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยวและสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกลยุทธ์บริการสำหรับพิพิธภัณฑ์และแหล่งท่องเที่ยวในบริบทประเทศไทยต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตรังสามารถวิเคราะห์ได้จากหลายมิติ มิติแรกคือการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสบการณ์เชิงปฏิสัมพันธ์ นักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับการเข้าถึงข้อมูลผ่านเทคโนโลยีที่สะดวกและสามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจได้ ตัวอย่างเช่น การใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม (Augmented Reality: AR) และความจริงเสมือน (Virtual Reality: VR) เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริงและมีส่วนร่วมมากขึ้น นักท่องเที่ยวสามารถใช้แอปพลิเคชันที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์ผ่านสมาร์ตโฟน หรือสามารถเข้าถึงข้อมูลแบบอินเทอร์แอคทีฟที่ช่วยให้พวกเขามีส่วนร่วมกับนิทรรศการในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม เทคโนโลยีดังกล่าวช่วยเพิ่มมิติของการเรียนรู้และสร้างความประทับใจให้กับผู้เข้าชม ซึ่งอาจส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในอนาคต นอกจากนี้ เทคโนโลยียังสามารถถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาระบบให้บริการที่ตอบสนองได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น เช่น ระบบการจองบัตรออนไลน์ การให้บริการข้อมูลแบบเรียลไทม์ หรือการใช้ระบบแชทบอทเพื่อให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว

อีกมิติที่สำคัญคือคุณภาพของการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความพึงพอใจและความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว งานวิจัยของ ปิยารัตน์ ตรีรัตนประคอง (2566, น. 135) ระบุว่าคุณภาพของการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของข้อมูลและบริการ ความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และความเอาใจใส่ในรายละเอียดของการให้บริการ ทั้งนี้ พิพิธภัณฑ์สามารถพัฒนากระบวนการให้บริการที่มุ่งเน้นความเป็นมิตรและสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้ เช่น การให้บริการที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการเฉพาะทาง รวมถึงการฝึกอบรมบุคลากรให้มีทักษะด้านการสื่อสารและการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าสนใจ อีกทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวก็เป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ งานของ Kim & Lee (2023, p. 112) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมีแนวโน้มเพิ่มความผูกพันของนักท่องเที่ยวและกระตุ้นให้เกิดการเยี่ยมชมซ้ำในอนาคต

การออกแบบกิจกรรมและการตลาดเชิงประสบการณ์เป็นอีกแนวทางที่ช่วยสร้างความน่าสนใจของพิพิธภัณฑ์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน งานของ วรณพร ผาสุข (2565, น. 89) ระบุว่า การตลาดเชิงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองพัทยามีบทบาทสำคัญในการสร้างความประทับใจและกระตุ้นความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ นักท่องเที่ยวที่ได้รับประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับความสนใจส่วนตัวและสามารถมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะเกิดความพึงพอใจสูงขึ้น ในกรณีของพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวงศ์จักรี การออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าชมสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางทะเลผ่านการปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมสัมผัสสัตว์น้ำหรือการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สามารถช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจและสร้างความผูกพันกับพิพิธภัณฑ์มากขึ้น นอกจากนี้ การใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ก็เป็นอีกกลยุทธ์ที่สามารถกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ

การพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่สามารถกระตุ้นความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัลต้องอาศัยแนวทางที่ครอบคลุม ทั้งในด้านการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสบการณ์ การพัฒนาแนวทางการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้เข้าชม และการออกแบบกิจกรรมที่สร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว องค์ความรู้ที่ได้จาก

การศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องอาศัยการสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายต่อนักท่องเที่ยว การบูรณาการระหว่างเทคโนโลยีและวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถช่วยสร้างความแตกต่างให้กับพิพิธภัณฑ์และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

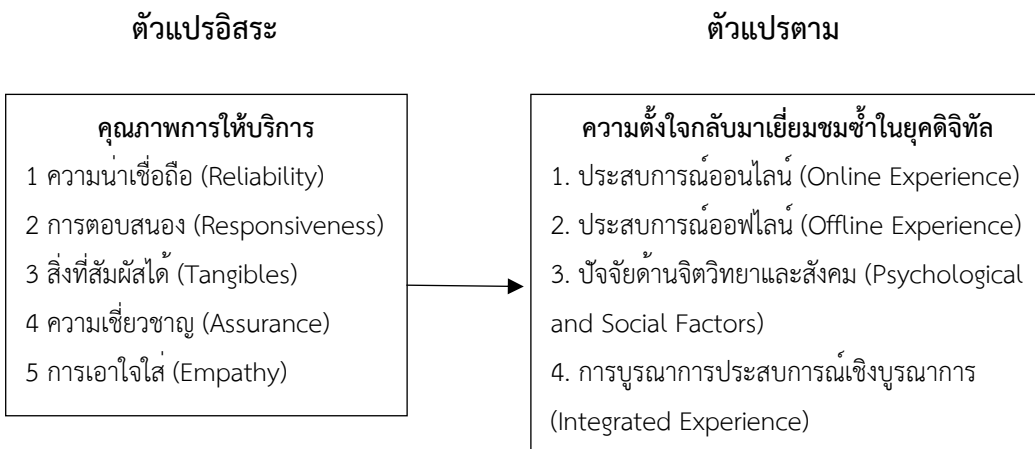
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชมงคลตรัง

2.2 เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชมงคลตรัง

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาเป็นการวิจัยโดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในภาพรวมอุตสาหกรรมบริการทั่วไปนั้น การพัฒนาคุณภาพการให้บริการไม่ได้จำกัดเฉพาะปัจจัยเชิงกายภาพหรือการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพนักงานและลูกค้าเท่านั้น แต่ยังต้องพิจารณาปัจจัยเชิงโครงสร้างองค์กร กระบวนการปฏิบัติงาน เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบนิเวศบริการที่เชื่อมโยงกันในหลายระดับด้วยกัน โดยกรอบแนวคิดมาตรฐานอย่างปัจจัยคุณภาพการให้บริการ 5 มิติ (SERVQUAL) L แบ่งคุณภาพการให้บริการออกเป็น 5 มิติหลัก ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) ความสามารถในการสร้างประสบการณ์สัมผัส (Tangibles) ความเชี่ยวชาญ (Assurance) และความเอาใจใส่ (Empathy) ซึ่งในบริบทอุตสาหกรรมบริการดิจิทัลยังเพิ่มมิติด้านประสบการณ์ออนไลน์ (Online Experience) ที่รวมถึงการใช้งานเทคโนโลยี AR/VR แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชันบนมือถือ และการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) เพื่อนำข้อมูลเชิงลึกมาออกแบบบริการให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ รวมทั้งมิติด้านความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Agility) ขององค์กรบริการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมลูกค้าอย่างรวดเร็ว

เมื่อนำมาประยุกต์กับการวิจัยเชิงกรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตรัง ตัวแปรอิสระจึงประกอบด้วย ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ 5 มิติ ปัจจัยประสบการณ์ออนไลน์ เช่น เทคโนโลยี AR/VR และโซเชียลมีเดีย ปัจจัยประสบการณ์ออฟไลน์ เช่น การบริการของบุคลากร ความสะอาด และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งปัจจัยด้านจิตวิทยาและสังคม ได้แก่ ความรู้สึกผูกพันกับสถานที่ และแรงจูงใจทางสังคมผ่านเครือข่ายออนไลน์ ส่วนตัวแปรตามคือความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ (Revisit Intention) ภายใต้บริบทของการบูรณาการระหว่างมิตี้ออนไลน์และออฟไลน์ โดยการผสมองค์ประกอบทั้งหมดจะช่วยเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและสร้างความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมบริการยุคดิจิทัลมากขึ้น

4. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหาการศึกษาฉบับนี้มุ่งศึกษาคุณภาพการให้บริการในมิตี้ออนไลน์และออฟไลน์รวมทั้งปัจจัยด้านจิตวิทยาและสังคมที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยว ประชากรในการวิจัยคือกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตรัง พื้นที่การเก็บรวบรวมข้อมูลจำกัดในบริเวณภายในอาคารและพื้นที่จัดนิทรรศการของ

พิพิธภัณฑสถานสัตว์น้ำราชชมงคลตรัง ระยะเวลาการศึกษากำหนดระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2566 ซึ่งครอบคลุมช่วงเวลาที่มีผู้เข้าชมหนาแน่นและช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของนักท่องเที่ยว

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานสัตว์น้ำราชชมงคลตรัง โดยอ้างอิงจากรายงานของ สำนักงานพิพิธภัณฑสถานสัตว์น้ำราชชมงคลตรัง (2566: 112) ซึ่งระบุว่าพิพิธภัณฑสถานมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยในปีที่ผ่านมา ประมาณ 45,400 คน ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไป การกำหนดประชากรดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการรับบริการจากพิพิธภัณฑสถาน และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการบริการและความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำได้อย่างเหมาะสม

สำหรับ กลุ่มตัวอย่าง ในงานวิจัยนี้ ใช้วิธีการ สุ่มแบบมีเป้าหมาย (Purposive Sampling) ตามแนวทางของ Sekaran & Bougie (2016, p. 94) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดไว้ที่ 400 คน ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของ Hair et al. (2019: 25) ที่แนะนำว่า ในการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้ การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว (Multivariate Analysis) ควรมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 10 เท่าของจำนวนตัวแปรทั้งหมด ที่ใช้ในแบบจำลอง ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างได้รับการคัดเลือกให้มีความหลากหลายในด้านอายุ อาชีพ และภูมิภาคนา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนพฤติกรรมและความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยวในมิติต่าง ๆ อย่างครบถ้วน

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นโดยอ้างอิงแนวคิดและทฤษฎีจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑสถานสัตว์น้ำราชชมงคลตรัง แบบสอบถามแบ่งออกเป็นห้าตอน ได้แก่ ตอนที่หนึ่ง เป็นข้อมูลประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยใช้มาตรวัดแบบ Nominal และ Ordinal Scale ตอนที่สอง ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยใช้มาตรวัดเดียวกัน ตอนที่สาม วัดระดับการพัฒนาคุณภาพ

การให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ โดยใช้มาตรวัดแบบ Interval Scale ครอบคลุมห้าด้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง สิ่งสัมผัสได้ ความเชี่ยวชาญ และการเอาใจใส่ ตอนที่สี่ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ โดยพิจารณาสี่องค์ประกอบ ได้แก่ ประสบการณ์ออนไลน์ ประสบการณ์ออฟไลน์ ปัจจัยด้านจิตวิทยาและสังคม และการบูรณาการประสบการณ์ โดยใช้มาตรวัดเดียวกัน ส่วนตอนที่ห้า เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำถามในตอนที่สามและสี่ใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ตห้าระดับ ตั้งแต่ "เห็นด้วยมากที่สุด" ถึง "เห็นด้วยน้อยที่สุด" โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตาม Best & Kahn (1993: 45) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญสามท่าน ผ่านดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไปถูกนำมาใช้จริง หลังจากนั้นมีการทดลองใช้กับประชากรกลุ่มเล็กจำนวน 30 คน เพื่อประเมินความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถาม ก่อนปรับปรุงและนำไปตรวจสอบอีกครั้งโดยอาจารย์ที่ปรึกษา ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดผ่านการทดสอบค่าความสอดคล้องภายใน (Cronbach's Alpha) พบว่าค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.950 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นสูง สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงได้

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชชมงคลตรัง จำนวน 400 คน ขั้นตอนการเก็บข้อมูลเริ่มจากการขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้น ผู้วิจัยมอบแบบสอบถามและอธิบายหัวข้อวิจัยให้ผู้ตอบเข้าใจอย่างชัดเจน เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเสร็จสิ้น ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล หากพบว่ามีข้อมูลขาดหาย จะดำเนินการชักถามเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนกล่าวขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามที่ได้รับจะถูกนำมาลงรหัสเพื่อนำไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ และนำมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) อธิบายลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ส่วนลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแปรเชิงปริมาณใช้ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ใช้ทดสอบสมมติฐาน โดยการตรวจสอบสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัว ตามเงื่อนไขที่วางเกณฑ์ไว้ในข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ด้วยรูปแบบการถดถอยเชิงเส้น (Liner Regression Analysis) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงปริมาณ ตรวจสอบความเหมาะสมตัวแบบของแบบสอบถาม โดยใช้ ค่า VIF (Variance Inflation Factor) มีค่าไม่เกิน 5 และค่า Tolerance มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.2 เพื่อให้ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันและไม่เกิดความสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างปัจจัย (Multicollinearity)

3) การวิเคราะห์ตัวแบบของแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยนำตัวแปรเข้าป้อนพยากรณ์ในตัวแบบ (Model) ทีละตัว

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยาของกรมการเกษตร

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จากข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยาของกรมการเกษตรที่สำรวจในการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง โดยมีจำนวน 91 คน และ 81 คน คิดเป็นร้อยละ 22.75 และ 20.25 ตามลำดับ รองลงมาคือกลุ่มที่มาจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และภาคใต้ ซึ่งมีจำนวน 65 คน และ 69 คน คิดเป็นร้อยละ 16.25 และ 17.25 ขณะที่กลุ่มที่มาจากภาคเหนือและภาคตะวันออกมีจำนวนค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 12.75 และ 10.75 ตามลำดับ ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่านักท่องเที่ยวที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยาจากหลากหลายภูมิภาค โดยเฉพาะจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง ซึ่งอาจเป็นผลจากปัจจัยด้านความสะดวกในการเดินทางและการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่เป้าหมาย

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยาของกรมการเกษตร พบว่านักท่องเที่ยวทุกคนเคยเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยมีความถี่ในการเข้าชมอยู่ที่ 2-3 ครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.75 วัตถุประสงค์หลักของการเข้าชม คือ เพื่อการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 38.25 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมากับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 42.25 และรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.00 ในด้านกิจกรรม นิทรรศการพันธุ์สัตว์น้ำเป็นโซนที่ได้รับความนิยมสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 44.50 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการบริการในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.50 ขณะที่ความสะดวกในการเดินทางไปยังพิพิธภัณฑสถานถูกประเมินว่าสะดวกมากโดยนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 41.50 ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยาของกรมการเกษตรดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการเข้าชมซ้ำในระดับสูง และได้รับการประเมินเชิงบวกทั้งด้านการให้บริการและความสะดวกในการเดินทาง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ

ระดับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
ด้านประสบการณ์ออนไลน์	4.28	0.489	มากที่สุด
ด้านประสบการณ์ออฟไลน์	4.32	0.486	มากที่สุด
ด้านจิตวิทยาและสังคม	4.28	0.490	มากที่สุด
ด้านการบูรณาการประสบการณ์เชิงบูรณาการ	4.28	0.488	มากที่สุด
รวม	4.29	0.488	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านประสบการณ์ออฟไลน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชมงคลตรังมีคุณภาพในการให้บริการด้านสถานที่จริงอย่างเหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ รองลงมาคือ ด้านประสบการณ์ออนไลน์ และ ด้านจิตวิทยาและสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการให้บริการผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และกิจกรรมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัล

ระดับความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
ด้านประสบการณ์ออนไลน์	4.28	0.489	มากที่สุด
ด้านประสบการณ์ออฟไลน์	4.32	0.486	มากที่สุด
ด้านจิตวิทยาและสังคม	4.28	0.490	มากที่สุด
ด้านการบูรณาการประสบการณ์เชิงบูรณาการ	4.28	0.488	มากที่สุด
รวม	4.29	0.488	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับ ระดับความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงการที่พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตั้งให้ความสำคัญกับความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในหลายมิติ โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านประสบการณ์ออฟไลน์ ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของประสบการณ์ที่ได้รับจากการเยี่ยมชมสถานที่จริงที่ช่วยสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ ด้านประสบการณ์ออนไลน์ และ ด้านจิตวิทยาและสังคม ตามลำดับ ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้มีส่วนช่วยสนับสนุนการสร้างความประทับใจและความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยวเช่นกัน

6.2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยการพัฒนาคูณาการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้มุ่งเน้นการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยวที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตั้ง โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประสบการณ์ออนไลน์ ประสบการณ์ออฟไลน์ ปัจจัยด้านจิตวิทยาและสังคม และการบูรณาการประสบการณ์เชิงบูรณาการกับความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ นอกจากนี้ ยังมีการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแบบจำลองเชิงพยากรณ์ผ่านค่าการถดถอยเชิงเส้น เพื่อประเมินอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจของนักท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์ถูกนำเสนอผ่านตารางที่ 3-5 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสถิติและระดับนัยสำคัญของตัวแปรต่าง ๆ ในแบบจำลอง

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตรัง

ปัจจัย	y	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄
1. y	1.000				
2. x ₁	0.027**	1.000			
3. x ₂	0.055**	0.022	1.000		
4. x ₃	0.010**	0.024**	0.013**	1.000	
5. x ₄	0.037**	0.008**	0.012**	0.029**	1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

y แทน ความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว
กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตรัง

X₁ แทน ด้านประสบการณ์ออนไลน์
X₂ แทน ด้านประสบการณ์ออฟไลน์
X₃ แทน ด้านจิตวิทยาและสังคม
X₄ แทน ด้านการบูรณาการประสบการณ์เชิงบูรณาการ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบความเหมาะสม

Model	SS	df	MS	F	p-value
Regression	4.145	4	1.036	1336.661	.000**
Residual	781.895	395	1.979		
Total	786.040	399			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในยุคดิจิทัลของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตรัง

การพัฒนาคุณภาพ การให้บริการที่ ส่งผลต่อความตั้งใจ กลับมาเยี่ยมชมซ้ำ ในยุคดิจิทัลของ นักท่องเที่ยว	B	S.E.	Beta	T	p-value	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.127		0.044	2.895	0.004**		
ด้านประสบการณ์ ออฟไลน์ (X ₂)	0.386	0.033	11.754	11.754	0.000**	0.266	3.764
ด้านจิตวิทยาและ สังคม (X ₃)	0.339	0.035	9.675	9.675	0.000**	0.324	3.089
ด้านประสบการณ์ ออนไลน์ (X ₁)	0.454	0.031	14.698	14.698	0.000**	0.252	3.961
ด้านการบูรณาการ ประสบการณ์เชิง บูรณาการ (X ₄)	0.237	0.034	6.999	6.999	0.000**	0.406	2.465
R = 0.965, R ² = 0.931, Adj R ² = 0.931, SE = 0.36997, D.W. = 2.173, F = 1336.661, p-value = 0.000**							

หมายเหตุ : ค่า VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 5.00; ค่า Tolerance ไม่ควรน้อยกว่า .20

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3- 5 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชวมงคลตรัง ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลการวิจัยมีความเหมาะสมในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยมีค่า F = 1336.661 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < 0.001$) ซึ่งยืนยันว่าตัวแปรอิสระอย่างน้อยหนึ่งตัวมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยว

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การพัฒนาคุณภาพการให้บริการทั้งสี่ด้าน ได้แก่ ประสพการณ์ออนไลน์ ประสพการณ์ออฟไลน์ จิตวิทยาและสังคม และการบูรณาการ ประสพการณ์เชิงบูรณาการ มีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยประสพการณ์ออนไลน์มีอิทธิพลมากที่สุด ($\beta = 0.454, p < 0.001$) รองลงมาคือประสพการณ์ออฟไลน์ ($\beta = 0.386, p < 0.001$) จิตวิทยาและสังคม ($\beta = 0.339, p < 0.001$) และการบูรณาการประสพการณ์เชิงบูรณาการ ($\beta = 0.237, p < 0.001$) ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ว่า การพัฒนาคุณภาพการให้บริการมีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.931 หมายความว่า ตัวแปรอิสระในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำได้ 93.1% ซึ่งเป็นระดับที่สูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าโมเดลนี้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดี อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำที่ไม่ได้รวมอยู่ในการศึกษานี้ ค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.931 ซึ่งใกล้เคียงกับค่า R^2 บ่งชี้ว่าโมเดลไม่ได้มีปัญหา overfitting

การตรวจสอบข้อสมมติฐานของการวิเคราะห์การถดถอยพบว่า ไม่มีปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยค่า Tolerance ของทุกตัวแปรมีค่ามากกว่า 0.2 และค่า VIF น้อยกว่า 5 นอกจากนี้ ค่า Durbin-Watson เท่ากับ 2.173 ซึ่งอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้ (1.5-2.5) แสดงว่าไม่มีปัญหา Autocorrelation ที่รุนแรง

การวิเคราะห์สมการถดถอยการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในบุคคลจิตัลของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชชมงคลตรัง เริ่มจากการพิจารณาสมการถดถอยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสมการที่ได้คือ

$$Y = 0.127 + 0.454X_1 + 0.386X_2 + 0.339X_3 + 0.237X_4$$

ซึ่ง Y แทนความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ

X_1 แทนประสพการณ์ออนไลน์

X_2 แทนประสพการณ์ออฟไลน์

X_3 แทนจิตวิทยาและสังคม

X_4 แทนการบูรณาการประสพการณ์เชิงบูรณาการ

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การพัฒนาคุณภาพการให้บริการในสี่ด้าน ได้แก่ ประสบการณ์ออนไลน์ ประสบการณ์ออฟไลน์ จิตวิทยาและสังคม และการบูรณาการประสบการณ์เชิงบูรณาการ ล้วนมีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชชมงคลตรัง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ประสบการณ์ออนไลน์มีอิทธิพลสูงสุด ($Beta = 0.454$) ตามมาด้วยประสบการณ์ออฟไลน์ ($Beta = 0.386$) จิตวิทยาและสังคม ($Beta = 0.339$) และการบูรณาการประสบการณ์เชิงบูรณาการ ($Beta = 0.237$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ออนไลน์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยอื่นๆ เช่น การตลาดดิจิทัล รีวิวจากนักท่องเที่ยว และเทคโนโลยีที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์อาจมีบทบาทเพิ่มเติมที่ควรนำมาศึกษา

จากการวิเคราะห์สมการมาตรฐานของการพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล พบว่าสมการมาตรฐานที่ได้จากการวิเคราะห์คือ

$$Z = 0.221Z3 + 0.219Z2 + 0.160Z1 + 0.127Z4$$

ซึ่ง Z แทนค่ามาตรฐานของความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ

Z1 แทนค่ามาตรฐานของประสบการณ์ออนไลน์

Z2 แทนค่ามาตรฐานของประสบการณ์ออฟไลน์

Z3 แทนค่ามาตรฐานของจิตวิทยาและสังคม

Z4 แทนค่ามาตรฐานของการบูรณาการประสบการณ์เชิงบูรณาการ

สรุป ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานที่ว่าการพัฒนาคุณภาพการให้บริการทั้งสี่ด้านมีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยว โดยประสบการณ์ออนไลน์และประสบการณ์ออฟไลน์มีอิทธิพลมากกว่าจิตวิทยาและสังคม รวมถึงการบูรณาการประสบการณ์เชิงบูรณาการ อย่างไรก็ตาม ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ เนื่องจากโมเดลนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้เพียงบางส่วน ผลการวิจัยนี้มีความสำคัญในทางปฏิบัติ โดยชี้ให้เห็นว่าองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลและปรับปรุงคุณภาพของประสบการณ์จริงในการเข้าชม เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มกลับมาเยี่ยมชมซ้ำมากขึ้น

งานวิจัยฉบับนี้ได้ค้นพบว่าการบูรณาการระหว่างประสบการณ์ออนไลน์และออฟไลน์ด้วยการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) สร้างแรงจูงใจแรกเริ่มให้กับนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยเดิมที่เน้นเพียงการวัดคุณภาพการให้บริการตามมิติ ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ 5 มิติ (SERVQUAL) เท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่ออกแบบเฉพาะสำหรับพิพิธภัณฑ์สามารถเสริมสร้างความผูกพันระยะยาวได้ดีกว่าเครื่องมือประชาสัมพันธ์แบบดั้งเดิม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางใหม่ในการพัฒนาแผนกลยุทธ์บริการสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้

7. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชชมงคลตรัง ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลโดยตรงต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ ซึ่งสามารถอธิบายได้จากองค์ประกอบสำคัญที่มีบทบาทต่อการสร้างความพึงพอใจและกระตุ้นพฤติกรรมการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

7.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยวพบว่าอยู่ในระดับสูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับการเข้าชมมีผลต่อความพึงพอใจและการตัดสินใจในการกลับมาเยี่ยมชมอีกครั้ง โดยองค์ประกอบที่ได้รับคะแนนสูงสุดคือ ด้านประสบการณ์ออฟไลน์ ซึ่งหมายถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้บริการจริงภายในพิพิธภัณฑ์ เช่น คุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการของพนักงาน และกิจกรรมที่จัดขึ้นในสถานที่ นักท่องเที่ยวที่ได้รับประสบการณ์ที่ดีจากปัจจัยเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะกลับมาเยี่ยมชมซ้ำมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุวรรณี ทองเจือ (2563, น. 48) ที่พบว่าคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการมีผลต่อระดับความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำในพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ด้านประสบการณ์ออนไลน์ เป็นอีกองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงเช่นกัน การที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลและจองบริการล่วงหน้าผ่านช่องทางออนไลน์ ช่วยเพิ่มความสะดวกสบายและลดความไม่แน่นอนในการเดินทาง การศึกษาของ Kim & Lee (2023, p. 110) ระบุว่าเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ของผู้ใช้ เช่น การนำเสนอข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล รีวิวจากผู้เข้าชม และระบบจองออนไลน์ ช่วย

เพิ่มระดับความพึงพอใจของลูกค้าและส่งผลให้เกิดความตั้งใจกลับมาใช้บริการ นอกจากนี้ปัจจัยด้าน จิตวิทยาและสังคม ก็มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการกลับมาเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว การได้รับประสบการณ์เชิงบวกในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ รวมถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น สามารถสร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์และความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kazmi et al. (2020, p. 88) ที่พบว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การได้รับคำแนะนำจากคนรู้จัก และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนท่องเที่ยว มีผลต่อการตัดสินใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ การบูรณาการประสบการณ์ออนไลน์และออฟไลน์ เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ งานวิจัยของ นครินทร์ วัฒนารักษ์ (2565, น. 77) ชี้ให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้บริโภคจากโลกออนไลน์สู่โลกจริง สามารถเพิ่มความต่อเนื่องของประสบการณ์และเสริมสร้างความไว้วางใจในคุณภาพของบริการ ตัวอย่างเช่น การให้ข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันมือถือ การนำเสนอเนื้อหาผ่านโซเชียลมีเดีย และการใช้ระบบสมาชิกเพื่อให้รางวัลแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าชมซ้ำ ผลการศึกษานี้ยังแสดงให้เห็นว่า การตอบสนองที่รวดเร็วและความน่าเชื่อถือของบริการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงต่อระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันสูง เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว งานวิจัยของ Best & Kahn (1993, p. 67) ระบุว่า การให้บริการที่รวดเร็วและมีความแม่นยำสามารถเพิ่มระดับความไว้วางใจและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการกลับมาใช้บริการซ้ำ ในบริบทของพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเกิดปัญหาหรือข้อสงสัย เป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและความภักดีของนักท่องเที่ยวในระยะยาว จากการวิเคราะห์ทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า คุณภาพการให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ประสบการณ์ออฟไลน์ ประสบการณ์ออนไลน์ ปัจจัยด้านจิตวิทยาและสังคม และการบูรณาการประสบการณ์พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชชมงคลตรังสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพบริการ โดยการเน้นการพัฒนา ประสบการณ์ในสถานที่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการสร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและเพิ่มอัตราการกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยวในอนาคต

7.2 ผลการวิเคราะห์มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะปัจจัยด้าน ประสบการณ์ออนไลน์ ประสบการณ์ออฟไลน์ จิตวิทยาและสังคม และการบูรณาการประสบการณ์เชิงบูรณาการ ซึ่งผลการศึกษาส่งผลให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ประสบการณ์ออนไลน์ เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญ เนื่องจากช่วยให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวได้สะดวกขึ้น รวมถึงการจองบริการล่วงหน้าผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล การศึกษาของ Khoo (2022, p. 112) พบว่าคุณภาพการให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์มีผลโดยตรงต่อระดับความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บริการของแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลครบถ้วนและสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกัน ประสบการณ์ออฟไลน์ ก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกลับมาเยี่ยมชมเช่นกัน โดยเฉพาะคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการของพนักงาน และกิจกรรมที่จัดขึ้นในสถานที่ การศึกษาของ นครินทร์ วัฒนารักษ์ (2565, น. 123) แสดงให้เห็นว่าคุณภาพของประสบการณ์ออฟไลน์ เช่น ความสะดวกสบายของสถานที่และการให้บริการที่เป็นมิตร มีผลต่อการสร้างความประทับใจและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวต้องการกลับมาเยี่ยมชมอีกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานสัตว์น้ำราชมงคลครั้งที่พบว่าการให้บริการที่มีคุณภาพช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ปัจจัยด้านจิตวิทยาและสังคม ก็มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการกลับมาเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะ ความพึงพอใจในการเข้าชม ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และการได้รับการแนะนำจากผู้อื่น งานวิจัยของ Moon & Armstrong (2020, p. 95) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อทัศนคติของลูกค้าในธุรกิจออนไลน์สู่ออฟไลน์ พบว่าการบูรณาการช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้บริการ สามารถเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความผูกพันระยะยาวต่อแหล่งท่องเที่ยว การบูรณาการประสบการณ์เชิงบูรณาการ เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งหมายถึง การเชื่อมโยงประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวจากช่องทางออนไลน์สู่ประสบการณ์ในสถานที่จริง งานวิจัยของ Kazmi et al. (2020, p. 88) ชี้ให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวก เช่น การจองตั๋วผ่านแอปพลิเคชัน การให้ข้อมูลแบบเรียลไทม์ และการใช้สื่อดิจิทัลในการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว สามารถเพิ่มระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและส่งผลให้เกิดความตั้งใจกลับมา

เยี่ยมชมซ้ำ ผลการศึกษาทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา โดยเฉพาะในแง่ของ คุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ การศึกษาของ Best & Kahn (1993, p. 67) ระบุว่าคุณภาพของการให้บริการ เช่น ความสะดวกสบายของสถานที่ ความแม่นยำของข้อมูล และการตอบสนองที่รวดเร็ว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของลูกค้านในการกลับมาใช้บริการซ้ำ จากการวิเคราะห์เชิงวิชาการสามารถสรุปได้ว่า คุณภาพการให้บริการเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อพฤติกรรมการกลับมาเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาประสบการณ์ออนไลน์และออฟไลน์ให้เชื่อมโยงกันอย่างลงตัว รวมถึงการให้ความสำคัญกับปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคม หากสถานที่ท่องเที่ยวสามารถพัฒนาแนวทางการให้บริการที่มีคุณภาพสูง ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างความผูกพันกับนักท่องเที่ยว ก็จะสามารถเพิ่มโอกาสในการกลับมาเยี่ยมชมซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยบริบทที่ผู้วิจัยเป็นผู้ดูแลและออกแบบประสบการณ์ออนไลน์ของพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชชมงคลตรังเอง จึงไม่มีข้อจำกัดด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนโยบายที่จะต้องปรับให้เหมาะสมกับทรัพยากรภายนอกแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ยังคงมีข้อจำกัดในการวัดผลประสิทธิภาพของอินเทอร์แอกทีฟออนไลน์ในระยะยาวเพราะไม่มีการติดตามการตอบรับของผู้เยี่ยมชมหลังผ่านไปหลายเดือน การศึกษาต่อไปจึงควรติดตามพฤติกรรมการใช้งานออนไลน์ซ้ำและสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อยืนยันความยั่งยืนของประสบการณ์ออนไลน์และปรับปรุงเนื้อหาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายยิ่งขึ้น

8. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

8.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

8.1.1 ควรเน้นการวิเคราะห์และอธิบายผลการวิจัยที่ได้จากข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบในผลการศึกษา และวิธีการที่องค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อปัญหาที่ศึกษาอย่างมีเหตุผล

8.1.2 ควรพิจารณาถึงการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและผลการวิจัยอย่างชัดเจน โดยอธิบายว่าแต่ละปัจจัยที่ศึกษาเป็นไปตามทฤษฎีใด และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างไร

8.1.3 ควรให้ข้อเสนอแนะที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ผลการวิจัยในการพัฒนาแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาในสาขาที่ศึกษา รวมถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติจริงหรือการพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งถัดไป

8.2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การเปรียบเทียบระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ หรือการสำรวจความพึงพอใจจากกลุ่มลูกค้าที่มีลักษณะต่างกัน เช่น อายุ เพศ หรือการศึกษาที่แตกต่างกัน

8.2.2 การวิจัยครั้งต่อไปอาจต้องพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำ เช่น ปัจจัยทางวัฒนธรรม หรือความแตกต่างในพฤติกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

8.2.3 ควรศึกษาผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาและปรับปรุงการบริการในสถานที่ท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการใช้แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ในการให้บริการลูกค้า เพื่อสำรวจผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้งานในระยะยาว

8.2.4 ระบุข้อจำกัดของงานวิจัยฉบับนี้อย่างชัดเจน เช่น การจำกัดกลุ่มตัวอย่างพื้นที่เดียว ช่วงเวลาการเก็บข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงและออกแบบการศึกษาครั้งต่อไปให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- นครินทร์ วัฒนารักษ์. (2565). *นวัตกรรมทางธุรกิจและการจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยารัตน์ ตริรัตน์ประคอง. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความตั้งใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางภาคใต้ของประเทศไทย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรรณพร ผาสุข. (2565). การตลาดเชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในเขตพื้นที่เมืองพัทยา. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2567, จาก <https://buuir.buu.ac.th/handle/1234567890/5429>
- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย. (2564). การวิเคราะห์ปัจจัยและจำแนกกลุ่มนักท่องเที่ยวตามภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรีเพื่อเลือกตลาดเป้าหมายที่ตั้งใจกลับมาเที่ยวซ้ำ. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 15(1), 45-67.
- สุวรรณี ทองเจือ. (2563). ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการและผลต่อความตั้งใจกลับมาเยี่ยมชมซ้ำในพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำในประเทศไทย. *วารสารนวัตกรรมและการจัดการ*, 10(3), 45-55.
- สำนักงานพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำราชมงคลตรัง. (2566). รายงานประจำปีการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2567, จาก <https://nrei.rmutsv.ac.th/ruts/aquarium/>

ภาษาอังกฤษ

- Best, J. W., & Kahn, J. V. (1993). *Research in education* (7th ed.). Allyn and Bacon.
- Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European Business Review*, 31(2), 2-24.

Kazmi, S. H. A., Yousaf, M., & Ali, R. (2020). The impact of integrated digital services on revisit intention: Evidence from experience-based tourism. *International Journal of Hospitality Management*, 89(102545).

Khoo, C. H. (2022). *Service experience design in the digital era*. Routledge.

Kim, J., & Lee, S. (2023). Revisit intention in cultural learning centers: A comprehensive model. *Tourism Management*, 94, 104-120.

Moon, J., & Armstrong, K. (2020). Understanding digital tourists: Behavioral patterns and loyalty formation. *Journal of Tourism Research*, 45(2), 85–100.

Sekaran, U. & Bougie, R. (2016). *Research Methods for Business: A Skill-Building Approach (7th Edition)*. Wiley & Sons, West Sussex.

กรอบแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืน: ข้อเสนอในการพัฒนาของท้องถิ่น Conceptual Frameworks of Sustainable Urban Development: Proposals for Local Development

ณัฐพงษ์ คันธรส*

Nattapong Kantaros

อัมฤตา สารอิวงค์**

Amarita Santivong

ฐาปนี ชุมพลวงศ์***

Tapanee Chumphonwong

กิงแก้ว ทิศติง****

Kingkaew Tistueng

ธนพงษ์ ลมอ่อน*****

Thanupong Lomon

(Received: 28 May 2025; Revised: 26 June 2025; Accepted: 27 June 2025)

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Assistant Professor Dr., Department of Politics and Government, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Lampang Rajabhat University

Corresponding Author Email: nattapong@lpru.ac.th

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Assistant Professor, Department of Politics and Government, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Lampang Rajabhat University,

Email: amarita_s@hotmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Assistant Professor, Department of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat
University,

Email: tapanee.lpru@gmail.com

****, ***** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Assistant Professor, Department of Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Lampang Rajabhat University,

Email: kingkaewsompo@gmail.com, thanupong_tu@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายกรอบแนวคิดในการพัฒนาเมือง โดยเน้นการผสมผสานกับแนวคิดเมืองยั่งยืน เข้ากับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย การทบทวนและสังเคราะห์แนวคิดการพัฒนาเมืองในมิติของความยั่งยืนในท้องถิ่นชี้ให้เห็นว่า หากมีการพัฒนาเมืองที่มีเป้าหมายชัดเจนและดำเนินการอย่างเป็นระบบจะช่วยให้การใช้ทรัพยากรเกิดประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมทั้งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งในด้านกายภาพ ด้านการขนส่ง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเมืองที่ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สร้างความเท่าเทียม และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียม รวมทั้งการพัฒนาเมืองควรคำนึงถึงความเชื่อมโยงและความสอดคล้องระหว่างเมืองกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ข้อเสนอสำคัญจากบทความนี้ การกระจายอำนาจที่แท้จริงให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดทิศทาง วางแผน และดำเนินการพัฒนาเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่ตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาเมือง, เมืองยั่งยืน, การบริหารท้องถิ่น, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, กรอบแนวคิดการพัฒนา

Abstract

This academic article aims to explain the conceptual framework for urban development, focusing on the integration of sustainable and concepts and highlighting the role of local administrative organizations as a key mechanism in driving urban development in accordance with the context of Thai society. A review and synthesis of urban development concepts in terms of sustainability at the local level. This review indicates that development with clear goals and systematic implementation can maximize resource efficiency while enhancing the quality of life for citizens across physical, economic, social, and environmental dimensions. Sustainably developed cities can reduce inequality and promote equitable access to basic services. Moreover, urban development should consider the connectivity and alignment between cities and local administrative organizations, while considering the specific context of each area. The key proposal of this article is that genuine decentralization of power to local administrative organizations should be pursued, enabling them to effectively and sustainably define, plan, and implement urban development according to the unique characteristics of their areas.

Keywords: Urban Development, Sustainable City, Local Governance, Local Government Organizations, Conceptual Frameworks

1. ส่วนนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาการขยายตัวของเมือง (urban expansion) ได้กลายเป็นปรากฏการณ์ระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างการปกครองอย่างลึกซึ้ง เมืองมิได้ดำรงอยู่เพียงในฐานะพื้นที่อยู่อาศัยของผู้คนจำนวนมากเท่านั้น หากยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของนวัตกรรม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อย่างไรก็ตาม การเติบโตของเมืองแบบไร้ทิศทางและขาดความยั่งยืนได้นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม การขาดดุลบริการสาธารณะ และความเปราะบางของโครงสร้างการปกครอง (UN-Habitat, 2020)

การบริหารเมืองในปัจจุบันมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในกรอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เท่านั้น แต่ยังขยายขอบเขตไปสู่การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และประชาชนในฐานะ “หุ้นส่วนในการพัฒนาเมือง” (Pierre & Peters, 2000) แนวคิดการพัฒนาเมืองจึงจำเป็นต้องอาศัยกลไกการจัดการที่มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และตั้งอยู่บนหลักธรรมาภิบาล เพื่อสร้างพลวัตของเมืองที่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่ ในขณะเดียวกันการเชื่อมโยงแนวคิด “ความยั่งยืน” เข้ากับการบริหารท้องถิ่นยังกลายเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญโดยเฉพาะหลังการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ โดยเป้าหมายที่ 11 เน้นให้เมืองและถิ่นฐานมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย และยั่งยืน (United Nations, 2015)

ในบริบทของประเทศไทย การปกครองท้องถิ่นได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการกระจายอำนาจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับพื้นที่ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังประสบปัญหาด้านศักยภาพในการบริหารจัดการ ทรัพยากรจำกัด และเมืองหลายแห่งในประเทศไทยยังขาดกรอบแนวคิดหรือโมเดลการบริหารที่สามารถรองรับเป้าหมายด้านความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง การเปลี่ยนผ่านจากการบริหารที่มุ่งเน้นการบริการสาธารณะ (service delivery) ไปสู่การบริหารแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน (participatory and sustainable governance) จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง จากงานเขียนของ อรทัย ก๊กผล (2559) ได้ชี้ให้เห็นว่า “เมืองสมัยใหม่” ได้กลายเป็นโจทย์สำคัญของการบริหารจัดการท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อเมืองขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยิ่งทวีความซับซ้อนมากขึ้น ไม่

ว่าจะเป็นการจัดการระบบสาธารณูปโภค เช่น การเก็บขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อม การจัดทำสวนสาธารณะ ระบบขนส่งมวลชน ตลอดจนการวางแผนการเติบโตของเมืองอย่างมีทิศทาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องพัฒนารูปแบบการบริหารให้มีลักษณะเชิงรุก โดยไม่รอให้เกิดปัญหาแล้วจึงแก้ไข แต่ต้องสามารถวิเคราะห์ คาดการณ์ และเตรียมความพร้อมล่วงหน้าได้ การพึ่งพาแนวทางบริหารแบบเดิมที่ยึดติดกับกฎระเบียบและระบบราชการแบบรวมศูนย์เพียงอย่างเดียวจึงไม่อาจรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ การบริหารเมืองในปัจจุบันจำเป็นต้องเผชิญกับบริบทสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (high speed) 2) ความซับซ้อนของประเด็นปัญหา (high complexity) และ 3) ความหลากหลายในมิติต่าง ๆ (high diversity) ซึ่งล้วนเป็นความท้าทายต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่น

ท้องถิ่นในประเทศไทยกับการเป็นเมืองกำลังเผชิญกับความท้าทายใหม่ที่ซับซ้อนมากขึ้น ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การขยายตัวของเมืองอย่างไร้ทิศทาง และการอพยพย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมือง ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเมือง และก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ท้องถิ่นจำเป็นต้องเผชิญและรับมือ (สภาพรแสงสุโพธิ์ และเกรียงไกร เจริญผล, 2566) อย่างไรก็ตามการตอบสนองของระบบบริหารท้องถิ่นต่อความท้าทายเหล่านี้ยังคงล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ สาเหตุหลักคือการขาดกรอบแนวคิดในการบริหารเมืองที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อย่างเป็นรูปธรรม โดยในทางปฏิบัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยเริ่มนำแนวคิดการบริหารเมืองมาใช้ เช่น “เมืองอัจฉริยะ” (Smart City) และ “เมืองน่าอยู่” (Livable City) มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมือง โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาเป็นเมืองที่สอดคล้อง ทันสมัย และยั่งยืน (ณัฐธัญชาไชยประเสริฐ, 2565)

อย่างไรก็ตาม การบริหารเมืองในมิติของท้องถิ่นและความยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยพลังของพลเมืองท้องถิ่น เครือข่ายชุมชน และความร่วมมือข้ามภาคส่วนเป็นกลไกสำคัญ แนวคิดนี้จะทำให้การบริหารเมืองไม่ใช่เพียงหน้าที่ของภาครัฐในระดับท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของประชาชน ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมในการสร้าง “เมืองที่คนอยู่ได้

และอยากอยู่” ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับโลก (United Nations, 2015)

บทความนี้มุ่งเน้นการทบทวนกรอบแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนาเมือง” โดยเฉพาะในมิติของ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” และ “ความยั่งยืน” ซึ่งถือเป็นประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ในการออกแบบการพัฒนาเมืองในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเรื่อง “เมืองยั่งยืน” (sustainable city) ซึ่งรวมถึงหลักการด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับบริบทท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมด้วย (Elkin et al., 1991; Beatley, 2000) การทบทวนกรอบแนวคิดเหล่านี้มีความสำคัญต่อการออกแบบนโยบายและกลไกการบริหารท้องถิ่นในประเทศไทย เพราะทำให้สามารถวางรากฐานทางทฤษฎีที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนได้ อีกทั้งยังสามารถชี้ให้เห็นข้อจำกัดของแนวคิดเดิม และแสวงหาแนวทางใหม่ในการบริหารจัดการเมืองโดยใช้บริบทของท้องถิ่นเป็นฐานในการตัดสินใจ ทั้งการพัฒนากรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นและความยั่งยืน ยังช่วยเปิดพื้นที่ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะและนวัตกรรมทางสังคม เพื่อสร้างเมืองที่สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือการทำความเข้าใจต่อการกรอบแนวคิดในการบริหารพัฒนาเมืองที่ผสมผสานระหว่าง “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” และ “การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน” และบทความนี้อาจสามารถเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ต่อการพัฒนาเมืองในระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบทที่ท้าทายต่อโจทย์ของการพัฒนาท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทการพัฒนาเมืองของไทยและแนวโน้มของโลกในอนาคตได้

2. การทบทวนวรรณกรรมสู่กรอบแนวคิด

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับ “การพัฒนาเมือง”

ความหมายและการพัฒนาการของแนวคิด “การพัฒนาเมือง”

การพัฒนาเมือง (Urban Development) หมายถึง กระบวนการในการวางแผน จัดการ และประสานงานทรัพยากร ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในเมือง

(UN-Habitat, 2009) ซึ่งสะท้อนการเติบโตของเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และนำไปสู่การประชุมว่าด้วยการจัดระเบียบการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การพัฒนาเมืองยังหมายถึง การทำให้เมืองนั้นมีความเจริญขึ้นในเชิงกายภาพการพัฒนาเมืองในมิติของกิจกรรมหรือกระบวนการที่จะนำความเจริญมาสู่เมือง หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเมืองในทิศทางที่ดีขึ้น รวมถึงการส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในเมืองให้ดีขึ้นกว่าเดิม การพัฒนาเมืองอาจรวมถึงการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การวางแผนที่ดิน การพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการเสริมสร้างความสามารถในการรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการเพิ่มจำนวนประชากรในเมือง (Hall & Pfeiffer, 2000; Roberts & Sykes, 2000)

ในบริบทของประเทศไทยแนวคิดการพัฒนาเมืองได้ถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) กำลังกลายเป็นแนวทางใหม่ในการบริหารเมือง โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการบริการสาธารณะ การวางแผนเมือง และการสื่อสารกับประชาชน เช่น ระบบขนส่งอัจฉริยะ การจัดการพลังงาน การจัดการข้อมูล โดยในพื้นที่ของท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นการบริหารพัฒนาเมืองย่อมจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดดังกล่าวในการทำงาน ซึ่งในปัจจุบันการบริหารพัฒนาเมืองในระดับท้องถิ่นยังคงเผชิญความท้าทายทั้งด้านกฎหมาย โครงสร้างการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน และได้กลายเป็นโจทย์สำคัญของการบริหารจัดการท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อเมืองขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยิ่งทวีความซับซ้อนมากขึ้น

เมื่อการพัฒนาเมืองเป็นโจทย์สำหรับท้องถิ่นแล้วนั้น เป้าหมายของการพัฒนาเมืองนอกจากความเจริญที่เกิดขึ้นแล้วยังรวมไปถึงการที่ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความสุข สามารถพึ่งตนเองได้ในสภาพแวดล้อมของเมือง นอกจากนี้ยังสามารถแก้ไขปัญหาของเมืองที่สลับซับซ้อนได้ รวมทั้งมีความสำคัญต่อบริบทของการพัฒนาเมืองต่อท้องถิ่น ที่ต้องตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงของเมืองอย่างรวดเร็ว การแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นสมัยใหม่ ตอบสนองความต้องการของประชาชน และสร้างความเจริญก้าวหน้าในท้องถิ่น และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้

ความสำคัญของ “การบริหารพัฒนาเมือง” กับ “ท้องถิ่น”

การบริหารพัฒนาเมืองเป็นกระบวนการสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานภาครัฐในทุกกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน การดำเนินการพัฒนาเมืองอย่างเป็นระบบ จะส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ตรงตามเป้าหมาย และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน อย่างไรก็ตามในท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่อยู่ในความดูแลของท้องถิ่นนั้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลายเพื่อบริหารพัฒนาเมืองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นหลายประการ ได้แก่

1) การพัฒนาเมืองเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น การพัฒนาเมืองมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เมืองที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมสามารถเป็นศูนย์กลางของการจ้างงาน การลงทุน และนวัตกรรม โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา เมืองเปรียบเสมือน “หัวใจจักร” ในการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายโอกาสไปสู่ชุมชนโดยรอบ (Cohen, 2006) นอกจากนี้เมืองที่พัฒนาอย่างยั่งยืนยังสามารถลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มศักยภาพในการให้บริการพื้นฐาน เช่น การศึกษา สุขภาพ ที่อยู่อาศัย และระบบขนส่ง ซึ่งช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าถึงโอกาสอย่างเท่าเทียม (UN-Habitat, 2009)

2) เกิดความเชื่อมโยงระหว่าง “เมือง” และ “ท้องถิ่น” เมืองกับท้องถิ่นมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน เมืองต้องพึ่งพาทรัพยากร แรงงาน และวัฒนธรรมจากชุมชนท้องถิ่น ขณะที่ท้องถิ่นได้รับอานิสงส์จากการขยายตัวของเศรษฐกิจเมืองและโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงกัน (Tacoli, 2003) การพัฒนาเมืองที่ไม่คำนึงถึงบริบทท้องถิ่นอาจนำไปสู่การแบ่งแยกทางภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจจึงกลายเป็นหัวใจสำคัญของการวางนโยบายพัฒนาเมืองในยุคปัจจุบัน ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเมืองไปพร้อมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นโดยรอบ เช่น การแออัดในเขตเมืองและการละเลยพื้นที่รอบนอก

3) ความสำคัญต่อท้องถิ่นในเชิงนโยบายและการวางแผน และการดำเนินโครงการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเมืองที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับนโยบายท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในด้านการใช้ที่ดิน การจัดการสิ่งแวดล้อม และการวางระบบสาธารณูปโภค ตัวอย่างที่ชัดเจนคือแนวทางการพัฒนาแบบ “Smart City” และ “Sustainable City” ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานท้องถิ่นในการกำหนดเป้าหมายและออกแบบ

ระบบบริการสาธารณะ (Beatley, 2000; Hall & Pfeiffer, 2000) ซึ่งสามารถออกแบบนวัตกรรมที่สอดคล้องกับท้องถิ่นแต่ละที่ได้

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ “การพัฒนาเมืองยั่งยืน”

การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (Sustainable Urban Development) หมายถึง การพัฒนาเมืองในลักษณะที่สามารถรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความต้องการของประชากร และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พร้อมไปกับการส่งเสริมความเป็นธรรมทางสังคมในระยะยาว แนวคิดนี้ยึดหลักการไม่เบียดเบียนทรัพยากรของคนรุ่นหลัง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการวางแผนเมือง (UN-Habitat, 2009)

แนวคิดเรื่อง “การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน” มีความสัมพันธ์โดยตรงกับหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาเมือง แนวคิดนี้ได้รับการเน้นย้ำผ่านเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ “ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น และยั่งยืน” (United Nations, 2015) เป้าหมายนี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาเมืองไม่ใช่เพียงการขยายตัวทางกายภาพหรือเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของประชาชน ความเสมอภาค และความสามารถในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในระยะยาว การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการบูรณาการของการริเริ่มเมืองอัจฉริยะกับแผนหลักของเมือง (Przybysz et al., 2024)

อาจกล่าวได้ว่า เมืองยั่งยืนสามารถนิยามได้ว่าเป็นพื้นที่เมืองที่มีความสามารถในการปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน ควบคู่กับการรักษาศักยภาพของเมืองในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลังอย่างยั่งยืน แนวทางการพัฒนาเมืองในลักษณะนี้จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการแบบองค์รวม ที่ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่น ความปลอดภัย ความครอบคลุม และการดำรงชีวิตอย่างกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงส่งเสริมมิติด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2565)

นอกจากนี้ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) ข้อที่ 11 ซึ่งระบุว่า “ทำให้เมืองและถิ่นฐานมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกัน และยั่งยืน” (United Nations, 2015) เป็นตัวสะท้อนหลักของแนวคิดนี้ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเมืองให้น่าอยู่อาศัยผ่านนโยบายที่มุ่งเน้นการเข้าถึงบริการพื้นฐาน ที่อยู่อาศัยในราคาที่เหมาะสม ระบบขนส่งสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ และการเพิ่มพื้นที่สีเขียวภายในเมือง ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยลดปัญหาเชิงโครงสร้างในเมืองเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เมืองสามารถรับมือกับวิกฤตในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง โดยในปัจจุบัน แนวคิดดังกล่าวถูกรวบรวมเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ภายใต้วาระปี 2030 ขององค์การสหประชาชาติ ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย ครอบคลุม 5 มิติสำคัญ ได้แก่ มิติสังคม (People), มิติเศรษฐกิจ (Prosperity), มิติสภาพแวดล้อม (Planet), มิติสันติภาพ (Peace) และมิติหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ในด้านการพัฒนาเมือง แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับ เป้าหมายที่ 11 ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้เมืองและชุมชนมีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกัน และยั่งยืน สะท้อนถึงความจำเป็นในการบริหารจัดการเมืองอย่างเป็นธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และส่งเสริมคุณภาพชีวิตควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างเมืองที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

เมื่อพิจารณาเป้าหมายย่อยของ SDGs 11 จะพบว่าครอบคลุมหลากหลายมิติที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในเมือง เช่น การเข้าถึงที่อยู่อาศัยและบริการขั้นพื้นฐาน การสร้างระบบขนส่งสาธารณะที่ปลอดภัยและทั่วถึง การวางผังเมืองที่มีความเป็นธรรมและมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ตลอดจนการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและการจัดการสิ่งแวดล้อมในเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเมืองที่มีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเมืองไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสภาพแวดล้อม โรคระบาด และปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม ในเขตเมืองที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง

นอกจากนี้ ความยั่งยืนของเมืองยังต้องอาศัยความสามารถในการปรับตัวของเมืองและชุมชนต่อความท้าทายใหม่ ๆ เช่น โรคระบาด ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ หรือการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีแนวทางการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนจึงไม่ได้เน้นเฉพาะการเติบโต แต่ต้องรวมถึงการสร้าง “ความยืดหยุ่น” หรือ resilience ซึ่งหมายถึงการฟื้นตัวและปรับตัวได้อย่างรวดเร็วต่อ

สถานการณ์ที่ไม่คาดคิด (UN-Habitat, 2020) นอกจากนี้เมืองยังยืนในแนวทางของที่กำหนดไว้ใน SDGs 11 ที่เน้นให้เห็นถึงการพัฒนาเชิงโครงสร้าง แต่ต้องเป็นเมืองที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม การเข้าถึงบริการพื้นฐาน และดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัยและมีคุณภาพได้

จากงานเขียนเรื่อง “Sustainable Urban Development” ของ เจสเซน คัลเลนเดอร์ (Jassen Callender) (2012) ได้ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเรื่อง “การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน” (Sustainable Urban Development) จึงได้กลายมาเป็นคำที่ได้รับความนิยมสูงการศึกษาเกี่ยวกับการวางผังเมืองการพัฒนาเมือง และนโยบายสาธารณะทั่วโลก โดยเฉพาะในช่วงหลังทศวรรษ 1990 ที่ประเด็นสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตเริ่มถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างจริงจัง

เจสเซน คัลเลนเดอร์ (Jassen Callender) (2012) ได้เสนอว่าการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนควรตั้งอยู่บนหลักการสามประการ ได้แก่

- 1) ความสามารถในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเมืองควรออกแบบและจัดการอย่างให้สามารถคงไว้ซึ่งระบบนิเวศ และไม่เปียดเบียนทรัพยากรจนเกินขีดความสามารถของธรรมชาติ
- 2) การสร้างโครงสร้างทางสังคมที่เท่าเทียม โดยต้องให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการสาธารณะ ที่อยู่อาศัย และโอกาสในการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกกลุ่ม
- 3) ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ โดยที่เมืองควรมีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง สนับสนุนธุรกิจในระดับชุมชน และสามารถสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

ดังนั้น แนวคิดเรื่อง “การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน” (Sustainable Urban Development) ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในวงวิชาการและแวดวงการวางแผนนโยบายสาธารณะทั่วโลก โดยเฉพาะหลังทศวรรษ 1990 ที่โลกเผชิญกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความเหลื่อมล้ำในเขตเมือง แนวคิดนี้จึงกลายเป็นกรอบสำคัญในการออกแบบและพัฒนาเมืองที่ไม่เพียงตอบสนองต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Callender, 2012) นอกจากนี้ สตีเฟ่น เอ็ม. วิลเลอร์ (Stephen M. Wheeler) (1996) ได้เสนอว่า

การพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน มีจุดเน้นการปกป้องระบบนิเวศ การเลี้ยงดูสภาพแวดล้อมของชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด และส่งเสริมวิถีชีวิตที่สนับสนุนความยั่งยืนทั่วโลก ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้สาระสำคัญจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นเปรียบเทียบดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปแนวคิดการพัฒนาเมืองและแนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนกับผลกระทบต่อ การพัฒนาท้องถิ่นสามารถสรุป ได้ดังนี้

แนวคิด	สาระสำคัญของแนวคิด	ผลกระทบ/ความสำคัญต่อท้องถิ่น
การพัฒนาเมือง (Urban Development)	กระบวนการวางแผน การบริหาร และประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อพัฒนาเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน ตอบสนองความต้องการประชาชน เน้นการจัดการเมืองผ่านความร่วมมือและการบริหารแบบเปิดกว้าง	- การขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น เพิ่มคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ - การเชื่อมโยงระหว่างเมืองกับชุมชนท้องถิ่นอย่างมีพลัง - การสนับสนุนนโยบายและโครงการนวัตกรรม เช่น Smart City ในการพัฒนาท้องถิ่น
การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (Sustainable Urban Development)	การพัฒนาเมืองที่คำนึงถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน เน้นความยั่งยืน ไม่เบียดเบียนทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมความเป็นธรรมทางสังคม	- การสนับสนุนการพัฒนาเมืองที่มีความยืดหยุ่น (resilience) และรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ - การส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการสาธารณะและโอกาสของประชาชน - การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในท้องถิ่น

ที่มา สรุปโดยผู้เขียน

จากตาราง 1 หากวิเคราะห์ว่าการพัฒนาเมืองในปัจจุบันมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยเน้นการบริหารจัดการที่มีความเปิดกว้างและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เป้าหมายของแนวคิดนี้คือการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เพิ่มประสิทธิภาพของโครงสร้างพื้นฐาน และขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

เมืองในลักษณะนี้จะมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการบริการ อีกทั้งยังสามารถสนับสนุนการเกิดนวัตกรรม โดยเฉพาะในประเทศไทยได้มีความต้องการขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเมืองอย่างชาญฉลาด

ในมิติของการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเมืองยั่งยืนในระดับท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการสร้างและการวางแผนเมืองแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะควบคู่กับการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันก็สามารถสร้างความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการความเสี่ยงในอนาคต เช่น ภัยพิบัติหรือโรคระบาด นอกจากนี้ เมืองยั่งยืนยังต้องเน้นการส่งเสริมความเท่าเทียมและคุณภาพชีวิต เช่น การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัย พื้นที่สีเขียว และการศึกษาอย่างเสมอภาค การบริหารจัดการแบบบูรณาการและเป็นธรรมจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาเมืองในระยะยาว

3. บทสรุป: การพัฒนาเมืองยั่งยืน และท้องถิ่น

3.1 การพัฒนาเมืองยั่งยืน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารพัฒนาเมืองโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะที่แตกต่างจากการพัฒนาเมืองที่ดำเนินการโดยหน่วยงานส่วนกลางซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและสังกัดกระทรวงต่าง ๆ ในประเทศ เนื่องจากการพัฒนาเมืองในระดับท้องถิ่นมักจะเริ่มต้นจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่นนั้น ๆ หากแนวทางการพัฒนาไม่มีการกำหนดหลักการที่ชัดเจนหรือไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและปัญหาท้องถิ่น ย่อมส่งผลให้การพัฒนาเมืองขาดประสิทธิภาพ โดยมีปัจจัยหลัก 6 ด้านที่ต้องพิจารณา ได้แก่ ความพร้อมของท้องถิ่น ความเป็นอิสระของท้องถิ่น โครงสร้างองค์กร บุคลากร งบประมาณ และการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสัมฤทธิ์ หลักการสำคัญคือการกระจายอำนาจปกครองและบริหารประเทศ โดยรายละเอียดประกอบด้วย

1) การกระจายอำนาจอย่างกว้างขวาง รัฐบาลกลางต้องถ่ายโอนอำนาจและบทบาทให้ท้องถิ่นอย่างชัดเจนตามกฎหมาย หากท้องถิ่นไม่ได้รับอำนาจเพียงพอจะไม่สามารถดำเนินบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นได้เต็มที่

2) การแบ่งแยกภารกิจระหว่างรัฐบาลกลางกับท้องถิ่นต้องชัดเจน เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถบริหารงานและพัฒนาเมืองของตนได้อย่างเต็มศักยภาพ

3) การกระจายอำนาจต้องเป็นไปอย่างแท้จริง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีอิสระในการกำหนดนโยบายและทิศทางพัฒนาเมือง โดยรัฐทำหน้าที่สนับสนุนในเชิงนโยบายและแผนงาน

นอกจากนี้ ความเป็นอิสระของท้องถิ่นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยการมีฐานนิติบุคคลที่สามารถดำเนินกิจกรรมในนามตนเองได้ การตัดสินใจบริหารและพัฒนาท้องถิ่นด้วยตัวเอง และการควบคุมภายในท้องถิ่นที่มีขอบเขตเหมาะสมไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐเกินจำเป็น

สำหรับองค์กรในการพัฒนาเมือง องค์กรที่รับผิดชอบต้องเป็นองค์กรของประชาชนในท้องถิ่นที่มีความชอบธรรมและความพร้อมในการบริหารงานร่วมกับส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โครงสร้างองค์กรต้องสอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของท้องถิ่นแต่ละแห่ง โดยต้องเน้นการบริหารจัดการที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งต้องมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

3.2 ความสอดคล้องของการพัฒนาเมืองยั่งยืน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารพัฒนาเมืองในศตวรรษที่ 21 มิใช่เพียงการขยายตัวทางกายภาพหรือการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเท่านั้น หากแต่รวมถึงกระบวนการสร้าง “คุณภาพชีวิต” และ “ความเป็นอยู่ที่ดี” ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยแนวคิดการพัฒนาเมืองได้พัฒนามาสู่การเน้นความยั่งยืน (Sustainability) และความน่าอยู่ (Livability) ซึ่งไม่อาจเกิดขึ้นได้หากไม่มีบทบาทสำคัญของท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องอาจกล่าวได้ว่า ในมิติของแนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน เมืองถือเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการสร้างนวัตกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (UN-Habitat, 2020) โดยเฉพาะในบริบทของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ข้อ 11 ที่มุ่งให้เมืองมีความปลอดภัย ยืดหยุ่น และยั่งยืน แนวคิดนี้เชื่อมโยงโดยตรงกับ “เมืองน่าอยู่” ซึ่ง

หมายถึงเมืองที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของประชาชน มีโครงสร้างพื้นฐานเพียงพอ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็ง (Gehl, 2010)

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำอยู่และเมืองยั่งยืนไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยปราศจากบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ท้องถิ่นมีศักยภาพในการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม สร้างระบบบริการสาธารณะ ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน สอดรับกับงานศึกษาของ ปีแอร์ และ ปีเตอร์ (Pierre & Peters, 2000) ที่ชี้ว่า ท้องถิ่นควรเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้การพัฒนาเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันเมื่อนำอยู่และเมืองยั่งยืนไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยปราศจากบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ท้องถิ่นมีศักยภาพในการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม สร้างระบบบริการสาธารณะ ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (อรรถกมล, 2559)

ท้องถิ่นยังสามารถส่งเสริมนโยบายที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง เช่น การส่งเสริมระบบขนส่งมวลชนที่เข้าถึงได้ การสร้างพื้นที่สีเขียว การพัฒนาเขตปลอดมลพิษ และการจัดพื้นที่สาธารณะที่เอื้อต่อการพบปะและปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสอดคล้องกับพันธกิจของท้องถิ่นหลากหลายด้านไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการ นักการเมือง ความเป็นพลเมือง ความสัมพันธ์กับรัฐบาลกลาง และทุนทางสังคมของเมือง (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2561)

อย่างไรก็ตามพบว่าในปัจจุบันการพัฒนาเมืองยั่งยืนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในปัจจุบันมีจุดเน้นไปที่การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เพื่อสอดคล้องกับการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (เอ็นเนจิง ทูเดย์ (Engineringtoday), 2563) เช่น กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต หรือภูเก็ตสมาร์ทซิตี (Phuket Smart City) นับเป็นพื้นที่นำร่องสำคัญของประเทศไทยในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) โดยได้รับการคัดเลือกจากรัฐบาลไทยให้เป็นหนึ่งในเมืองนำร่องตามนโยบาย Thailand 4.0 โดยมีเป้าหมายในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมเศรษฐกิจ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืน

ภูเก็ตสมาร์ทซิตี มีแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับกรอบการพัฒนาเมืองอัจฉริยะใน 7 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การบริหารจัดการภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Governance) 2) เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) 3) สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) 4) การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ (Smart Mobility) 5) พลังงานอัจฉริยะ (Smart Energy) 6) ความปลอดภัยอัจฉริยะ (Smart Security) 7) การดำรงชีวิตและคุณภาพชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living) (ภาผัน จิตต์มิตรภาพ, ฤเดช เกิดวิชัย, พรกุล สุขสด และดวงกมล จันทร์รัตน์มณี, 2565)

จังหวัดภูเก็ต จุดเด่นสำคัญของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะคือการใช้ระบบฐานข้อมูลกลาง (Data Platform) ในการบริหารจัดการเมือง เช่น การพัฒนาระบบภูเก็ตแดชบอร์ด (Phuket Dashboard) ที่ใช้ข้อมูลแบบเรียลไทม์ในการติดตามสถานการณ์การท่องเที่ยว การจราจร และสาธารณสุข นอกจากนี้ ยังมีการนำเทคโนโลยี IoT มาใช้ในระบบขนส่งสาธารณะ การจัดการพลังงาน และความปลอดภัยในพื้นที่เมือง ซึ่งช่วยให้เกิดการบริหารเมืองแบบมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแม่นยำ จังหวัดภูเก็ตยังมีการวางเป้าหมายการเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวคุณภาพระดับโลก ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) และการเป็นเมืองที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data-Driven City) โดยมีโครงการนำร่องหลายด้าน เช่น ระบบกล้องวงจรปิดอัจฉริยะ ระบบแจ้งเตือนภัยพิบัติผ่านแอปพลิเคชัน และโครงการระบบขนส่งอัจฉริยะที่ให้บริการข้อมูลเรียลไทม์ต่อผู้ใช้บริการ ซึ่งล้วนเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (SDGs 11) ที่มุ่งเน้นการสร้างเมืองที่ปลอดภัย ครอบคลุม และยืดหยุ่นต่อความเปลี่ยนแปลงได้

3.3 ข้อเสนอต่อการพัฒนาเมืองของท้องถิ่นในปัจจุบัน

การบริหารพัฒนาเมืองในระดับท้องถิ่นในปัจจุบันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากแนวทางเดิมที่มุ่งเน้นเพียงการจัดบริการสาธารณะ ไปสู่การเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ในการวางแผนและกำหนดทิศทางของเมืองอย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการประสานงานแบบพหุภาคี โดยต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการกำหนดนโยบายและโครงการต่าง ๆ ทั้งนี้ การพัฒนาเมืองควรยึดหลักธรรมาภิบาล (good governance) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการข้อมูลและการบริการ ตลอดจนให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และความเท่าเทียมทางสังคม เพื่อสร้างเมืองที่

ตอบสนองต่อความต้องการของทุกกลุ่มประชากรอย่างแท้จริง รวมทั้งการจัดทำแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่เพื่อการปรับตัวเป็นเมืองในอนาคต

นอกจากนี้ การพัฒนาเมืองในท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับหลักการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการวางแผนและบริหารจัดการตามบริบทเฉพาะของพื้นที่ตนเอง การบริหารแบบกระจายอำนาจจะช่วยเสริมสร้างความคล่องตัวในการตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม นอกจากนี้ การบริหารพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน จะช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความชอบธรรมของการดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของการพัฒนาเมือง (Healey, 1997)

ในมิติของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ท้องถิ่นต้องวางแผนพัฒนาเมืองที่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป (Campbell, 1996) การนำแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้ในระดับท้องถิ่น จะช่วยให้เมืองสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเท่าเทียม และลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการเมือง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความสูญเสียทางทรัพยากร (UN-Habitat, 2016)

การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (Sustainable Urban Development) เป็นแนวคิดที่เน้นการพัฒนาพื้นที่เมืองให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพของคนรุ่นต่อไปในการดำรงชีวิต แนวคิดนี้ครอบคลุมหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือการบริหารจัดการเมือง ซึ่งล้วนต้องดำเนินไปอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการบริหารพื้นที่ การพิจารณาว่าท้องถิ่นแบบใดเหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นเมืองยั่งยืนจึงต้องพิจารณาคูณลักษณะหลายประการที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนแนวคิดดังกล่าว (เปรมณีย์ จันทร์สอกกลิ่น, 2564)

กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะพัฒนาไปสู่เมืองยั่งยืนจำเป็นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์และแผนพัฒนาเมืองเชิงบูรณาการ โดยแผนพัฒนาท้องถิ่นควรสะท้อนถึงเป้าหมายระยะยาวที่เชื่อมโยงกับแนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจชุมชน การจัดการทรัพยากร การวางผังเมือง และการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น เมืองที่วางแผนจัดการพื้นที่สีเขียวควบคู่กับการส่งเสริมกิจกรรมเศรษฐกิจฐานรากอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการส่งเสริมและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจได้อย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะนี้จะช่วยให้การพัฒนาสะท้อนถึงความต้องการและบริบทที่แท้จริงของชุมชน ทั้งนี้ การเสริมพลังการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย ของภาคประชาชน ภาคเอกชน หรือแม้กระทั่งความเข้มแข็งของประชาสังคม ยังถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เอื้อต่อการสร้างกระบวนการพัฒนาที่มีความโปร่งใส เป็นธรรม และยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างเมืองที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงในระยะยาว

กรณีตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเมืองยั่งยืน โดยเฉพาะหากมีการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ไม่แสวงหาประโยชน์เกินขีดจำกัดของระบบนิเวศ ตัวอย่างเช่น การจัดการน้ำแบบหมุนเวียน การผลิตพลังงานหมุนเวียนจากแสงอาทิตย์ หรือการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่เมืองอีกประการหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน คือ ความสามารถทางการคลังและการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนนโยบาย หากท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอ มีบุคลากรที่มีสมรรถนะ และสามารถบริหารจัดการโครงการขนาดใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบได้ในระยะยาว

นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถเชื่อมโยงและประสานความร่วมมือกับพื้นที่ข้างเคียง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะสามารถพัฒนาเมืองอย่างบูรณาการในระดับภูมิภาค เช่น การบริหารจัดการขยะ น้ำเสีย หรือระบบขนส่งร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดภาระซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากรโดยรวม สุดท้ายการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการเมืองเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่น เช่น การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในการวางแผนพื้นที่ การให้บริการประชาชนผ่านระบบดิจิทัล การวิเคราะห์

ข้อมูลขนาดใหญ่ หรือ Big Data เพื่อประเมินผลการพัฒนาเมืองอย่างแม่นยำ ทั้งหมดนี้จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเมืองที่ทันสมัยและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

กล่าวโดยสรุป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นระดับใดสามารถที่จะวางกรอบการพัฒนาท้องถิ่นไปสู่การเป็นเมืองยั่งยืนที่สัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาไปสู่เมืองยั่งยืน และควรเป็นพื้นที่ที่มีแผนพัฒนาอย่างรอบด้าน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน การวางแผนยุทธศาสตร์ของเมืองในเชิงพื้นที่ รวมทั้งการมีความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ และการบริหารจัดการ (คุณากร กรสิงห์ และณัฐชัย นิมนวล, 2566) อีกทั้งต้องสามารถประสานความร่วมมือกับพื้นที่โดยรอบ และใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารเมือง ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การเป็นเมืองที่ที่ยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติในระยะยาว

ดังนั้น ข้อเสนอในการพัฒนาเมืองโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่เมืองยั่งยืน ได้แก่ การสร้างระบบบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาของตนเอง โดยเฉพาะการเน้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาไปสู่เมืองอัจฉริยะ (Smart City) รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม (พระมหาวสวัตตัง หงอกชัย และ ชินวัตร เชื้อสระคู , 2567) ซึ่งจะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอย่างครบวงจร ตอบโจทย์เมืองยุคใหม่ที่เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุลในทุกมิติอย่างเป็นรูปธรรม

อนึ่ง บทความวิชานี้ชี้ให้เห็นว่าการเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ต่อการพัฒนาเมืองในระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยต่อความท้าทายในการพัฒนาท้องถิ่นในมิติของความเป็นเมืองที่ตอบสนองต่อประชาชนในท้องถิ่นตามบริบทของตนเอง ซึ่งโจทย์ใหญ่ในอนาคตของการปกครองท้องถิ่นไม่ใช่เพียงแต่การบริหารราชการในระดับท้องถิ่นเท่านั้น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนดแผนและทิศทางการพัฒนาเมืองตามบริบทพื้นที่เพื่อตอบโจทย์ต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านการเปลี่ยนแปลงประชากร รวมไปถึงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- คุณากร กรสิงห์ และณัฐชัย นิมนวล. (2566). การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการเป็นเมืองอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ตก จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารพิกุล*, 21(2), 289-304.
- ณัฐธัญชา ไชยประเสริฐ. (2565). บทบาทท้องถิ่นกับการบริหารจัดการเมืองแบบ Smart City. *วารสาร มจร บาลีศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 8(1), 72-84.
- เปรมนิย จันทร์สกลัน. (2564). กรุงเทพมหานครกับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน. *วารสารความเป็นธรรมทางสังคมและความเหลื่อมล้ำ*, 2(2), 34-50.
- พระมหาวสันต์ หงอกชัย และ ชินวัตร เชื้อสระคู. (2567) การขับเคลื่อนสู่ความเป็นเมืองที่ยั่งยืน: การวิเคราะห์บทบาทของเมืองอัจฉริยะภาคีเครือข่ายและการบริหารจัดการของเทศบาลนครขอนแก่น. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(7), 644-656.
- ภาฝัน จิตต์มิตรภาพ, ฤเดช เกิดวิชัย, พรกุล สุขสด และดวงกมล จันทรัตน์มณี. (2565). ปัจจัยขับเคลื่อนความสำเร็จในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ จังหวัดภูเก็ต. *วารสารปัญญาทัศน์*, 14(1), 188-202.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2566). *การบริหารการพัฒนาเมืองและเมืองอัจฉริยะ หน่วยที่ 9-15*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2561). กรอบแนวคิดเพื่อการอธิบายการบริหารจัดการเมือง. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 5(1), 33-60.
- สถาพร แสงสุโพธิ์ และเกรียงไกร เจริญผล. (2565). แนวทางการขับเคลื่อนศักยภาพท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในศตวรรษที่ 21. *วารสารภูมิวิเทศพัฒนาอย่างยั่งยืน*, 3(1), 28-40.
- อรรถัย กักผล. (2559). *Urbanization: เมื่อ “เมือง” กลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

เอ็นเนจิง ทูเดย์ (Engineeringtoday). (2563). แนวทางพัฒนาเมืองอัจฉริยะของไทย สู่ความเป็นเมืองน่าอยู่อย่างแท้จริง. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.engineeringtoday.net/พัฒนาเมืองอัจฉริยะ-smart-city/>

ภาษาอังกฤษ

- Beatley, T. (2000). *Green urbanism: Learning from European cities*. Island Press.
- Callender, J. (2012). Sustainable urban development. In A. Smith (Ed.), *International Encyclopedia of Housing and Home*, 7, 129–133. Elsevier.
- Campbell, S. (1996). Green cities, growing cities, just cities? Urban planning and the contradictions of sustainable development. *Journal of the American Planning Association*, 62(3), 296-312.
- Cohen, B. (2006). Urbanization in developing countries: Current trends, future projections, and key challenges for sustainability. *Technology in Society*, 28(1–2), 63–80.
- Elkin, T., McLaren, D., & Hillman, M. (1991). *Reviving the city: Towards sustainable urban development*. Friends of the Earth.
- Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Island Press.
- Hall, P., & Pfeiffer, U. (2000). *Urban future 21: A global agenda for twenty-first century cities*. Routledge.
- Healey, P. (1997). *Collaborative planning: Shaping places in fragmented societies*. Macmillan.
- Pierre, J., & Peters, G. (2000). *Governance, Politics and the State*. Basingstoke: Macmillan.
- Przybysz, A. L., Lima, A. D., de Sá, C. P., Resende, D. N., & Pagani, R. (2024). Integrating City Master Plans with Sustainable and Smart Urban Development: A Systematic Literature Review. *Sustainability*, 16(17), 7692.

- Roberts, P., & Sykes, H. (2000). *Urban regeneration: A handbook*. SAGE Publications.
- Tacoli, C. (2003). The links between urban and rural development. *Environment and Urbanization*, 15(1), 3–12.
- UN-Habitat. (2009). *Planning sustainable cities: Global report on human settlements 2009*. Earthscan.
- UN-Habitat. (2016). *Urbanization and development: Emerging futures*. United Nations Human Settlements Programme.
- UN-Habitat. (2020). *World cities report 2020: The value of sustainable urbanization*. United Nations Human Settlements Programme.
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Wheeler, S. M. (1996). *Sustainable Urban Development: A Literature Review and Analysis*. Retrieved from <https://escholarship.org/content/qt6mx0n01x/qt6mx0n01x.pdf?t=m22273>

**คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย**

เลขที่ 80 หมู่ 9 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100

โทร. 053776000 ต่อ 1232-1254

โทร.โทรสาร. 053776131

อีเมล popa@crru.ac.th